

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

FRÝDEK ≈ MÍSTEK

Vstupní analýza vzdálené dílčí podpory pro město Frýdek-Místek

---

Problematika dluhů a exekucí

Mgr. Martin Šmoldas, DiS. (martin.smoldas@mmr.cz)

červen, 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Obsah:

Manažerské shrnutí výzkumu ve Frýdku-Místku	1
Seznam zkratk.....	5
Cíle vstupní analýzy	6
Základní terminologie	6
Agentura pro sociální začleňování	6
Sociální vyloučení.....	7
Typologie vyloučených lokalit ve Frýdku-Místku.....	8
Metodologie.....	9
Standardy výzkumné práce a práce s informacemi.....	10
Základní sociodemografická charakteristika města Frýdek-Místek	11
Demografický vývoj.....	12
Příjemci sociálních dávek ve Frýdku-Místku	15
Meziroční srovnání počtu vyplacených dávek ve Frýdku-Místku	15
Podíl nezaměstnaných osob	17
Sociální vyloučení a vyloučené lokality na území města.....	21
Popis sociálního vyloučení Ve Frýdku-Místku	21
Index sociálního vyloučení ve Frýdku-Místku	21
Identifikované vyloučené lokality	23
Lokalita Sídliště Válcoven Plechu.....	23
Ubytovny	30
Vyhlášení tzv. bezdoplatkové zóny.....	31
Dluhy a exekuce optikou statistických dat.....	32
Dluhy občanů vůči obci	35
Dluhy na nájemném	35
Dluhy na odpadech a ostatních poplatcích	37
Síť dluhového poradenství a jeho kapacity	38
Dluhy a exekuce z pohledu systémových aktérů.....	42
Použitá literatura a prameny:.....	46

Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1 – Typologie vyloučených lokalit dle ASZ	8
---	---

Seznam grafů:

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel města Frýdek-Místek mezi lety 1869 - 2019	12
Graf 2 – Úbytek a přírůstek obyvatel ve Frýdku-Místku v letech 2015 – 2019.....	13
Graf 3 – Vývoj počtu obyvatel Frýdku-Místku v letech 2015-2019 dle tří hlavních věkových kategorií	14
Graf 4 – Srovnání podílu příjemců dávek PnB, PnŽ a DnB mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 a 2019).....	16
Graf 5 – Srovnání podílů příjemců příspěvku na péči mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 a 2019).....	17
Graf 6 - Vývoj nezaměstnanosti ve Frýdku-Místku.....	18
Graf 7 - Srovnání podílů (v %) nezaměstnaných osob mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 až 2020).....	18
Graf 8 - Vývoj podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob ve Frýdku-Místku	19
Graf 9 – Srovnání podílů (v %) dlouhodobě nezaměstnaných osob mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 až 2020)	20
Graf 10 – Procentuální podíl vícečetných exekucí ve Frýdku-Místku	33
Graf 11 – Srovnání podílů osob v exekuci mezi Frýdkem-Místkem, ORP, Moravskoslezským krajem a ČR v letech 2016, 2017 a 2020.....	33
Graf 12 – Srovnání podílů osob v osobním bankrotu mezi Frýdkem-Místkem, ORP, Moravskoslezským krajem a ČR (2018 a 2019).....	34
Graf 13 – Srovnání podílů osob v bankrotu z celkového počtu osob v exekuci mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2018 a 2019)	34

Seznam map:

Mapa 1 - Frýdek-Místek.....	11
Mapa 2 – Grafické znázornění jednotlivých kategorií indexu sociálního vyloučení v MSK	23
Mapa 3 – Sociálně vyloučená lokalita ve Frýdku-Místku.....	25

Seznam tabulek:

Tabulka 1 – Pracovníci institucí, se kterými proběhl strukturovaný rozhovor, nebo byli osloveni s žádostí o poskytnutí dat.....	9
Tabulka 2 – Počty vybraných dávek vyplacené ve Frýdku-Místku v letech 2016 – 2020.....	15
Tabulka 3 – Počet pŕkazů OZP platných ve Frýdku-Místku v prosinci 2016 – 2018	17
Tabulka 4 – Počty obcí dle bodového rozpětí v rámci indexu sociálního vyloučení.....	22
Tabulka 5 – Počet příjemců příspěvku na živobytí v SVL v červenci 2013.....	28
Tabulka 6 – Průměrný měsíční počet příjemců příspěvku na živobytí v SVL v roce 2020.....	28

Tabulka 7 – Průměrné podíly příjemců PnŽ za rok 2020 ve vybraných ulicích SVL	29
Tabulka 8 – Průměrné podíly příjemců PnŽ za rok 2020 ve vybraných ulicích Frýdek-Místek	29
Tabulka 9 – Statistické údaje o exekucích ve Frýdku-Místku I.	32
Tabulka 10 – Statistické údaje o exekucích ve Frýdku-Místku II.	32
Tabulka 11 – Seznam organizací poskytujících odborné sociální poradenství ve Frýdku-Místku	38

Manažerské shrnutí výzkumu ve Frýdku-Místku

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu realizovaného Agenturou pro sociální začleňování. Hlavním cílem výzkumu bylo provést analýzu příčin a projevů sociálního vyloučení v oblasti dluhů a exekucí a vytvořit analytické podklady pro tvorbu *Plánu vzdálené dílčí podpory*.

Hodnota indexu sociálního vyloučení za rok 2019 činila ve Frýdku-Místku 14 bodů, což řadí Frýdek-Místek mezi 10,7 % obcí nejvíce zasažených sociálním vyloučením v rámci Moravskoslezského kraje a 3,5 % obcí nejvíce zasažených sociálním vyloučením v rámci České republiky.

V roce 2020 byla ve Frýdku-Místku měsíčně vyplacena průměrně 534 příjemcům dávka příspěvku na živobytí (PnŽ), což představovalo podíl 1,14 % obyvatel starších 15 let.

Mezi lety 2016 – 2020 došlo ke značnému poklesu podílu osob pobírajících příspěvek na živobytí, který se snížil z 1,99 % v roce 2016 o 0,85 procentního bodu na hodnotu 1,14 % v roce 2020.

V roce 2019 byl ve Frýdku-Místku průměrný podíl příjemců příspěvku na bydlení (PnB) o zhruba 5 % nižší než krajský, ale naopak 1,4krát vyšší, než republikový průměr. U PnŽ pak byl za rok 2019 průměrný podíl příjemců ve Frýdku-Místku o 25 % nižší než krajský, ale o 66 % vyšší než republikový průměr. Průměrný podíl příjemců doplatku na bydlení (DnB) za rok 2018 byl ve Frýdku-Místku o 23 % nižší než krajský, ale o 92 % vyšší než republikový průměr. Podíl nezaměstnaných osob od roku 2016 setrvale klesal několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil. Zatímco na konci roku 2016 činil podíl nezaměstnaných 6,6 %, v prosinci 2020 to bylo 4,7 %, ovšem s tím, že na konci roku 2019 byl podíl nižší, a sice 4,1 %.

Podobně klesal i podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil. Zatímco na konci roku 2016 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných 2,5 %, v prosinci 2020 to bylo 1,4 %, ovšem s tím, že na konci roku 2019 byl podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob opět nižší - 1,1 %.

Procentuální podíl osob v exekuci z celkové populace Frýdku-Místku za rok 2020 činil 10,7 % a týkal se celkem 5055 obyvatel. Z celkového počtu exekovaných osob bylo 14 osob nezletilých a 366 seniorů ve věku nad 65 let. Od roku 2016 došlo k poklesu počtu exekovaných osob o necelých 10 % z 5587 na 5055.

Velká část exekovaných osob ve Frýdku-Místku se potýká s vícenásobnými exekucemi – celkově jde až o 75 % (3791 osob) exekovaných.

Z celkového počtu obyvatel Frýdku-Místku bylo v roce 2019 841 osob, tedy 1,77 % obyvatel, v procesu oddlužení. Z počtu osob postižených exekucí činil podíl osob v insolventi 17 %.

Problematika sociálního vyloučení je ve Frýdku-Místku spojována především se sociálně vyloučenou lokalitou Míru, Dlouhá, Sokolská, V. Vantucha, Křížíkova, Hutní a Skautská, a rovněž s několika ubytovny.

Zmíněná SVL je tvořena dvěma samostatnými vyloučenými lokalitami, které od sebe odděluje železniční trať. Město zde vlastní 6 bytových domů. Část domů a bytů v lokalitě je ve vlastnictví samotných nájemníků. Nejproblematictější situace je ve dvou bytových domech na ulici Křížíkova, které jsou soukromými vlastníky využívány k tzv. obchodu s chudobou a kde dochází k časté obměně nájemníků. Dle odhadů, žije v celé lokalitě přibližně 800 osob, z toho asi 540 obyvatel romského etnika. V bytových domech na ulici Křížíkové žije v přibližně 15 bytech asi 80 – 100 lidí.

Dle údajů za rok 2020 tvořili v průměrném měsíci příjemci PnŽ z lokality 9,9 – 12,9 % z celkového počtu příjemců ve městě.

Ze srovnání podílu příjemců PnŽ z jednotlivých ulic SVL z celkového počtu obyvatel starších 15 let vyplývá, že zatímco podíl příjemců tvoří v celém městě 1,1 %, v ulici Míru je to až 22,4 %, v ulici V. Vantucha 9,9 % a v ulici Křížíkova 7,6 %. Jen na ulici Míru činil podíl příjemců PnŽ 7,1 % z celkového počtu příjemců PnŽ ve městě.

V diskutované lokalitě se nachází celkem 56 městských bytů, které z celkového bytového fondu města čítajícího 1310 bytů tvoří 4,3 %. V lokalitě dlužilo v květnu 2021 na nájemném 8 nájemníků. Celkový počet všech aktuálních dlužníků na nájemném byl v době výzkumu 70, takže podíl dlužníků z lokality byl cca 11 %. Všichni bydlící nájemníci městských bytů dlužili dohromady 643 310 Kč, bydlící nájemníci z městských bytů v lokalitě dlužili 27 899 Kč, což činilo 4,3 %.

Jako největší problémy v lokalitě jsou dlouhodobě vnímány především špatný stavebně – technický stav a nedostatečné vybavení městských bytových domů. Specifický je potom stav bytů na ulici Křížíkové, kde není technickému stavu domů věnována ani minimální základní péče.

Zásadním problémem v lokalitě je také vysoká konzumace tvrdých i měkkých drog a zvyšující se podíl konzumentů mezi mládeží, včetně dětí. Dlouhodobým problémem je také přelidňenost některých bytů způsobená vícegeneračním soužitím.

V současné době zajišťuje sociální práci v lokalitě služba Pramínek Charity F-M a 2 terénní sociální pracovníci MMFM. Svou činnost postupně ukončilo několik projektů a dalších pointegračních aktivit. Opakující se dočasnost různých projektových aktivit způsobuje rostoucí nedůvěru obyvatel lokality vůči novým službám a projektům.

V lokalitě bylo zbudováno také komunitní centrum. V současné době slouží jako zázemí pro terénní pracovníky města a pracovníky služby Pramínek.

Značná část obyvatel lokality se potýká s exekucemi. Kromě dluhů za nájmy či odpady vůči městu jsou časté také dluhy u různých nebankovních institucí, mobilních operátorů, případně u zdravotních pojišťoven nebo dluhy za nezaplacené pokuty atd.

Většina obyvatel se se svými problémy s dluhy obrací přímo na terénní pracovníky působící v lokalitě, kteří klienty se složitějšími problémy odkazují na jiné organizace, nejčastěji na Poradnu při finanční tísní v Ostravě, případně i na některé frýdecko-místecké poradny.

Řada lidí z lokality má zájem své zadlužení řešit, nicméně je někdy odrazuje složitost a obtížná srozumitelnost problematiky, někteří z nich mají také obavy z kontaktu s institucemi jako takovými. Dle pracovníků oslovených poraden je spolupráce s klienty z vyloučené lokality složitější v tom, že někdy nemají dostatek trpělivosti při kompletaci potřebných materiálů, případně nepřiznají všechny pohledávky a málokdy mají dostatek motivace dotáhnout celý proces do zdárného konce.

Aktuální výše pohledávek souvisejících s bydlením ve všech městských bytech činí 10 553 224 Kč, z toho je:

- 5.430.046 Kč (z toho 4.786.736 Kč u již nebydlících nájemníků, nebo u nájemníků z prodaných domů) na nájemném a vyúčtování služeb,
- 2.197.625 Kč (z toho 2.188.221 Kč u již nebydlících nájemníků, nebo u nájemníků z prodaných domů) na úrocích a poplatcích z prodlení,
- 2.925.553 Kč na nákladech řízení za bytové soudní spory.

K 31. 12. 2020 dlužilo za komunální odpad 7106 občanů Frýdku-Místku a na ostatních poplatcích a pokutách potom 7687 občanů. Celková dlužná částka za komunální odpad činila ke stejnému datu 19 532 000 Kč na ostatních poplatcích a pokutách 34 061 000 Kč.

Město Frýdek-Místek nevyužívá při vymáhání dlužných částek externích subjektů. V případech exekučního vymáhání není městem využíváno soudních exekutorů. Převažující sazba penále za opožděné úhrady poplatků aktuálně činí 0,25 násobek z dlužné částky. V případech stanovených dle zákona, existuje možnost odpuštění penále za opožděné úhrady nájmu, poplatků, či pokut. V roce 2020 však nebylo penále odpuštěno nikomu.

Dluhovému poradenství se ve Frýdku-Místku jako převládající činnosti věnuje několik organizací.

Jediným subjektem, který je zde v současné době oprávněn k podávání insolvenčních návrhů, je Centrum (Poradna) pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje, pobočka Frýdek-Místek. Za rok 2020 využilo služeb poradny celkem 48 klientů a bylo podáno 18 insolvenčních návrhů.

Významným poskytovatelem dluhového poradenství ve Frýdku-Místku je poradna Centra nové naděje. V roce 2020 využilo služeb poradenství 229 klientů.

Dluhovému poradenství se věnuje také Poradna pro ženy a dívky. V roce 2020 využilo služeb poradenství 123 klientů

Zájemci z Frýdku-Místku také využívají služeb Poradny při finanční tísní, pobočky Ostrava, která je akreditována k podávání insolvenčních návrhů. V roce 2020 podalo v Poradně insolvenčních návrh celkem 19 občanů Frýdku-Místku. Podobně občané Frýdku-Místku také využívají Poradenského centra Charity ve Frýdlantu nad Ostravicí, které je akreditováno k podávání insolvenčních návrhů. V roce 2020 si prostřednictvím Poradenského centra podali insolvenční návrh celkem 4 občané Frýdku-Místku.

Značná část dluhů a exekucí bezprostředně souvisí s bydlením. Dluhy jsou jak příčinou vzniku dluhů na nájemném a službách, tak důvodem, který omezuje možnost dostupné bydlení získat. Jedním z největších problémů při zajišťování bydlení jsou kauce. Většina osob z nižších příjmových skupin, má problém si na kauci vůbec naspořit, v případě zadlužení si nemohou na kauci ani půjčit. Kontaktní pracoviště úřadu práce vyplácí dávku mimořádné okamžité pomoci (MOP) na úhradu kauce jen ve velmi výjimečných případech, za poslední 3 roky se řešilo úspěšné přidělení MOP na kauci asi ve třech případech. V případě nadací je možnost využití příspěvku na kauci omezená různými faktory a není dostupná pro všechny zájemce. Ve Frýdku-Místku požadují kauci i některé ubytovny.

Lidé ohrožení sociálním vyloučením se dostávají do dluhové spirály častěji a se závažnějšími důsledky. Obvykle mají vyšší množství pohledávek a dluhů, o kterých nemají často přehled a obecně mají nižší kompetence a finanční gramotnost k jejich řešení. Dle některých výpovědí může být také pro tyto osoby standardní dluhové poradenství vysokoprahové nebo obtížněji srozumitelné a nepotkává se s jejich nízkými kompetencemi. Podávání insolvenčních návrhů je pak u této skupiny spíše výjimkou, především kvůli jejich nedostatečným příjmům.

Co se týče specifické lokální situace v oblasti zadlužení ve Frýdku-Místku, tak ta je poskytovateli služeb, včetně poskytovatelů odborného sociálního poradenství, hodnocena překvapivě pozitivně, včetně sítě služeb a vzájemné spolupráce mezi různými organizacemi. Očekávaný je razantní dopad koronakrizy do hospodaření řady domácností a s tím související růst zadlužení. U většiny oslovených služeb se tak navýšil počet intervencí souvisejících s dluhy a exekucemi, nebo se navýšení očekává v následujících měsících, jak se postupně začnou projevovat všechny důsledky.

Seznam zkratk

Agentura, ASZ – Odbor (Agentura) pro sociální začleňování, Ministerstvo pro místní rozvoj

ČR

APK – Asistenti prevence kriminality

C. P. O. – Církevní příspěvková organizace

ČSÚ – Český statistický úřad

DnB – Doplatek na bydlení

ESF – Evropský sociální fond

F-M – Frýdek-Místek

HN – Hmotná nouze

IROP – Integrovaný regionální operační program

MHD – Městská hromadná doprava

MMFM – Magistrát města Frýdku-Místku

MOP – Mimořádná okamžitá pomoc

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MSK – Moravskoslezský kraj

MV – Ministerstvo vnitra

NNO – Nestátní nezisková organizace

O.P.S. – Obecně prospěšná společnost

OZKSV - Oblast se zvýšenou koncentrací sociálního vyloučení

OZP – Osoby zdravotně postižené

PČR – Policie České republiky

PnB – Příspěvek na bydlení

PNO – Podíl nezaměstnaných osob

PnŽ – Příspěvek na živobytí

RK – Realitní kancelář

SO ORP – Správní obvod obce s rozšířenou působností

SVL – Sociálně vyloučená lokalita

ÚP – Úřadu práce

VÚPSV – Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Z. Ú. – Zapsaný ústav

Cíle vstupní analýzy

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu realizovaného pracovníky Odboru pro sociální začleňování (Agentury) Ministerstva pro místní rozvoj v období od března do června 2021. Výzkum byl realizován v úzké spolupráci s magistrátem města Frýdek-Místek, které je hlavním partnerem ASZ na lokální úrovni.

Hlavním cílem výzkumu bylo vytvořit lokálně i tematicky úzce zaměřenou analýzu příčin a projevů sociálního vyloučení v oblasti dluhů a exekucí a vytvořit analytické podklady pro tvorbu *Plánu vzdálené dílčí podpory*. Zpráva má základní popisný a souhrnný charakter.

Předkládaný dokument vznikl primárně jako podklad pro systémová opatření zaměřená na sociální politiku obce a jejích partnerů a zároveň jako vodítko pro další analytickou práci Agentury a interní evaluaci výsledků vlastní činnosti. Zájemcům poslouží **jako materiál pro základní orientaci v tématu a jako předloha pro kvalifikovanou diskusi o dané problematice.**

Základní terminologie

Kapitola popisuje některé základní termíny a teoretická východiska užívaná na dalších stranách dokumentu.

Agentura pro sociální začleňování

Agentura pro sociální začleňování je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcím, které řeší problematiku sociálního vyloučení.

- **Pomáhá obcím a městům** při mapování a detailním poznávání problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na realizaci těchto postupů.
- **Propojuje přitom místní subjekty** (města a obce a jejich úřady, ale také nestátní neziskové organizace, školy a školská zařízení, státní úřady, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly.
- **Přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě**, spolupracuje s ministerstvy, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení mají v řadě ohledů sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel. Zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se **potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň**, jejichž souběžné řešení je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení jsou materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách pomoci v hmotné nouzi, nízká kvalita nebo nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, **vysoká míra zadlužení**, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje z běžného života ve společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se, stejně jako lokální kontext, mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika, nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL) nebo o oblasti se zvýšenou koncentrací sociálního vyloučení (OZKSV). V dokumentu jsou záměrně užity oba pojmy, a to jak z důvodů jejich použití v původních zdrojích, na které se tento text odkazuje, tak i z důvodů zažitého používání pojmu SVL v rámci dané problematiky.

Oblasti či lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukují. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou.

Typologie vyloučených lokalit ve Frýdku-Místku

Níže uvedený obrázek přehledně znázorňuje typologii lokalit, které se dle zkušeností pracovníků ASZ ve spolupracujících obcích vyskytují nejčastěji. Typologii jsme v Agentuře vytvořili proto, že obecné spojení sociálně vyloučená lokalita (SVL) kvůli svému nadužívání postupně ztratilo schopnost výstižného popisu reality - skutečný stav totiž spíše zkresluje. Vlivem mediálního obrazu dnes pojem SVL vzbuzuje hlavně představu vybydlené bytovky nebo sídliště na periferii města. Realita je však v mnohém pestřejší a vymyká se jednoduchým prototypům, ačkoliv ve Frýdku-Místku existují lokality, které jsou běžně označovány jako SVL.

Dle naší typologie ve Frýdku-Místku rozlišujeme lokality typu *B1 – Sociálně vyloučený bytový dům* (v případě Frýdku – Místku se jedná o ubytovny) a typu *B2 – Skupina sociálně vyloučených bytových domů*. Podrobnosti lze nalézt v dalších pasážích textu.

Obrázek 1 – Typologie vyloučených lokalit dle ASZ

	A	B	C
1 (dům)	Sociálně vyloučený rodinný dům 	Sociálně vyloučený bytový dům 	Bytový dům s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů
2 (spojité území)	Skupina sociálně vyloučených rodinných domů 	Skupina sociálně vyloučených bytových domů 	Skupina bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů
3 (nespojité území)	Lokalita s vyšším podílem sociálně vyloučených rodinných domů 	Lokalita s vyšším podílem sociálně vyloučených bytových domů 	Lokalita s vyšším podílem bytových domů s vyšším podílem sociálně vyloučených bytů

Zdroj: ASZ

Metodologie

Předkládaná práce kombinuje kvalitativní a kvantitativní výzkumné metody a pracuje jak s „tvrdými“ faktografickými, historickými a statistickými daty, tak i s osobními a profesními postřehy, zkušenostmi a hodnocením oslovených místních aktérů či respondentů. V rámci výzkumu byly použity následující metody:

- **„Desk research“**, neboli sekundární analýza dat, která slouží k vyhodnocování informací z odborných studií a textů, úředních a městských dokumentů či archivních pramenů nebo z veřejně dostupných internetových zdrojů.
- **Analýza datových matic** (primárních dat) vytvořených pro potřeby výzkumu. Datové matice vznikaly v součinnosti se zaměstnanci MMFM, MPSV a dalších institucí či systémových aktérů.
- **Hlubkové strukturované nebo polo-strukturované rozhovory** probíhaly s tzv. institucionálními aktéry¹, tedy se zástupci institucí, organizací, či firem, jež se problematikou přímo zabývají, nebo se jich alespoň nějakým způsobem dotýká. **Celkem proběhlo asi 12 rozhovorů v délce 30 - 90 minut, kterých se účastnilo přibližně 22 systémových aktérů.** Většina těchto rozhovorů proběhla vzhledem ke ztíženým okolnostem v souvislosti s pandemií COVID-19 on-line formou. Další informace pro vstupní analýzu jsme pak získali v rámci komunikace s partnery na pracovních skupinách nebo při zmíněné tvorbě datových matic. Seznam všech aktérů oslovených pro potřeby výzkumu je uveden v tabulce 1.

Tabulka 1 – Pracovníci institucí, se kterými proběhl strukturovaný rozhovor, nebo byli osloveni s žádostí o poskytnutí dat

Partnerské instituce	Počet oslovených aktérů
Magistrát města Frýdku-Místku	9
Armáda spásy, z. s.	2
Slezská diakonie, c. p. o.	8
Poradna pro ženy a dívky, z. s.	1
Renarkon, o.p.s.	1
Centrum pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje, o. p. s.	1
Centrum nové naděje, z. ú.	1
Poradna při finanční tísni, o. p. s.	1
Charita Frýdek-Místek (Poradenské centrum Frýdlant nad Ostravicí)	1
Agentura pro sociální začleňování	1

Zdroj: ASZ

¹ Institucionální aktéři jsou dále v textu označováni rovněž jako *systémoví aktéři* nebo jen *aktéři*.

- **Doplňkové rozhovory či žádosti o informace realizované elektronickou poštou nebo telefonicky**
- **Zpracování a interpretace dat**

Standardy výzkumné práce a práce s informacemi

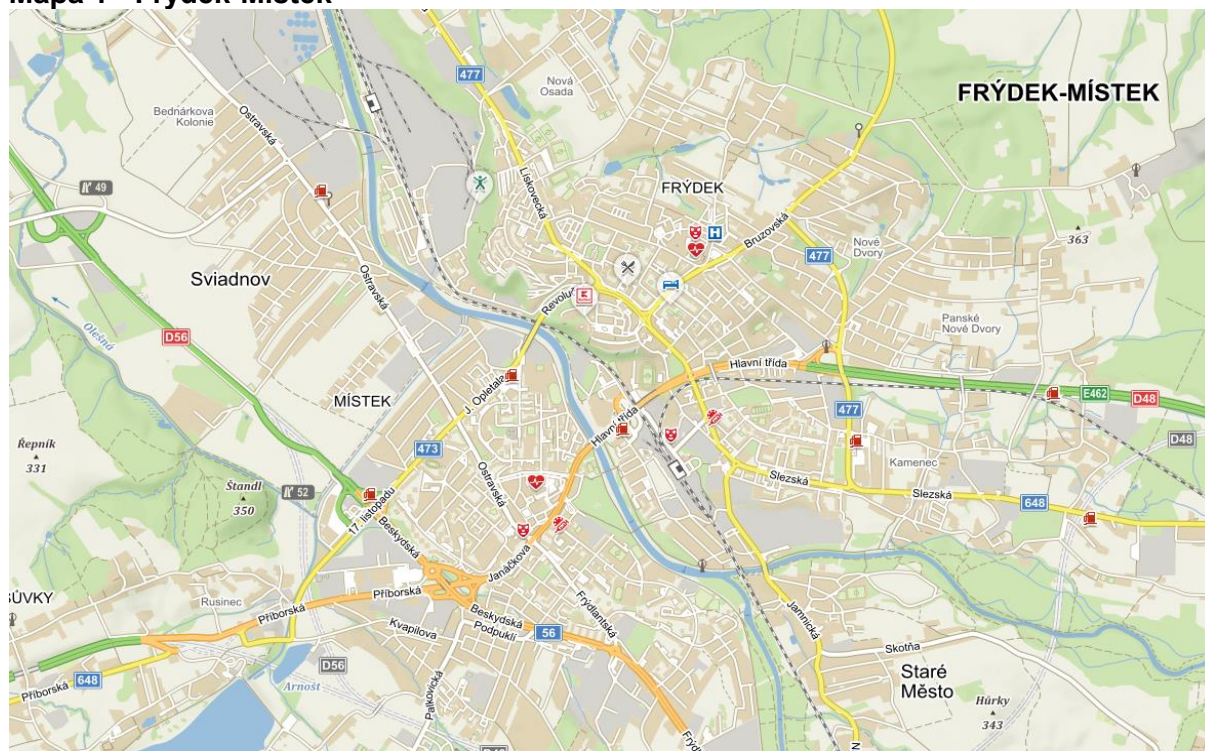
Výzkumníci ASZ ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno užitím vhodných nástrojů výzkumu a jejich vzájemným ověřováním (triangulací).

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů nebo poznámek z terénu až po analýzu a interpretaci sebraných dat.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí i Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

Základní sociodemografická charakteristika města Frýdek-Místek

Mapa 1 - Frýdek-Místek

Zdroj: mapy.cz

Statutární město Frýdek-Místek se nachází v jihovýchodní části Moravskoslezského kraje. Je správním centrem – obcí III. typu (ORP) a administrativně spadá pod stejnojmenný okres. **K 31. 12. 2020 činil počet zdejších obyvatel 55 006 osob** (ČSÚ, nedatováno), což z Frýdku-Místku dělalo čtvrté nejlidnatější město v kraji.

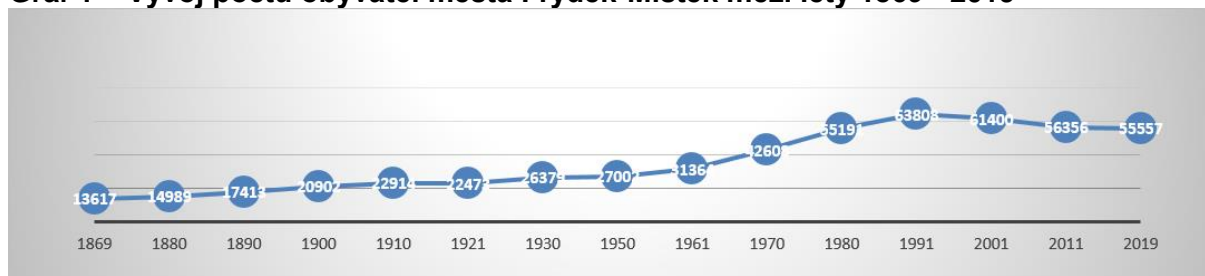
Moderní historie se datuje od druhé poloviny 40. let 20. století, kdy došlo ke sloučení původně samostatných měst – českého Frýdku a německého Místku do jediné obce. Průmyslový vzestup obou měst započal v 19. století v souvislosti s rozvojem textilního a hutního průmyslu. Po válce ve Frýdku-Místku dominovalo, stejně jako v celém kraji, hornictví a související profese.

Po roce 1989 došlo k privatizaci státních podniků a restrukturalizaci ekonomiky, která zasáhla hlavně méně kvalifikované dělnické profese (to se týkalo i místní romské populace), které poměrně rychle přišly o dlouhodobou jistotu stabilní práce. Vzhledem k velikosti a významu města se však Frýdku-Místku podařilo tuto fázi transformace překonat a po roce 2000 ve městě docházelo k ekonomickému vzestupu a rozvoji celé řady průmyslových odvětví. Pro město je

důležité také sousedství průmyslové metropole Ostravy, a blízkost Moravskoslezských Beskyd, která z města činí vstupní bránu do pohoří a významné centrum turismu.

Demografický vývoj

Graf 1 – Vývoj počtu obyvatel města Frýdek-Místek mezi lety 1869 - 2019

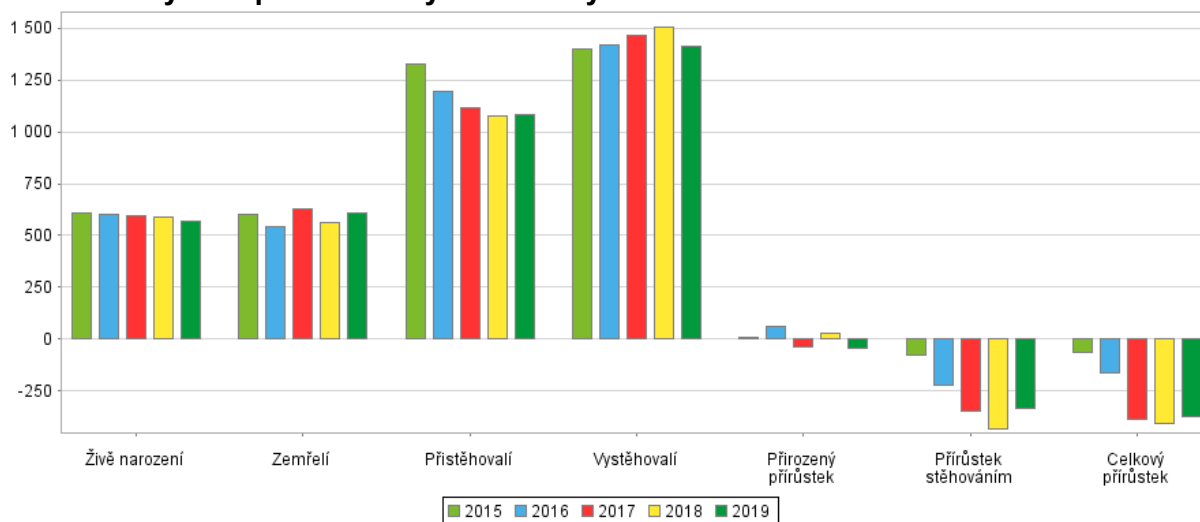
Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování ASZ

Demografický vývoj Frýdku-Místku nezaznamenal v posledních letech žádné dramatické výkyvy. Počet obyvatel v posledních desetiletích mírným tempem průběžně klesá. Kvůli setrvalému poklesu je současný stav obyvatel srovnatelný přibližně s rokem 1980 (přičemž svého maxima dosáhl okolo roku 1991). Hlavním faktorem, který se podílí na klesajícím počtu obyvatel, je jejich stěhování z města (viz graf 2), které (spolu s vyšší mírou úmrtnosti ve srovnání s porodností) mírně převyšuje přírůstek.

V letech 2014 – 2018 klesal počet obyvatel průměrně o 277 obyvatel ročně (celkem 1387). Z toho se v průměru 281 z nich ročně vystěhovalo (celkem 1406). Počet vystěhovalých převyšoval za posledních 5 let přistěhovalé o 776 osob. V případě Frýdku-Místku může být příčinou úbytku obyvatel také tzv. suburbanizační efekt, tedy stěhování obyvatel do okolních obcí. Počet obyvatel v rámci SO ORP Frýdek-Místek totiž naopak roste. Mezi lety 2010 – 2020 se například zvýšil o 2010 obyvatel (z 110 279 na 112 289).

Graf 2 – Úbytek a přírůstek obyvatel ve Frýdku-Místku v letech 2015 – 2019

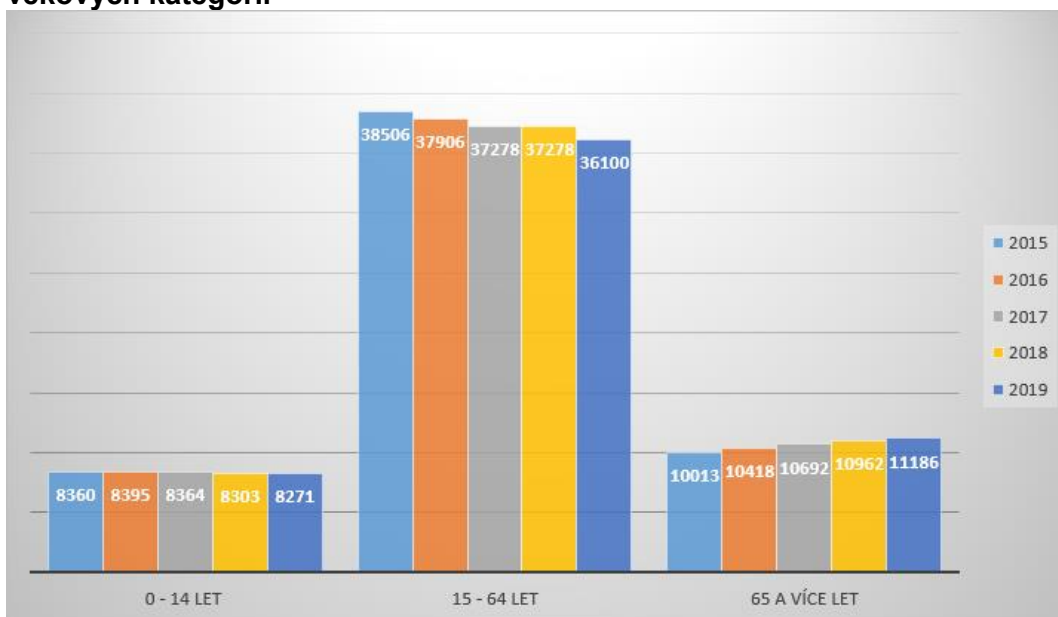
Zdroj: ČSÚ

Kromě celkového úbytku obyvatel se také zvyšuje průměrný věk a narůstá počet obyvatel nad 65 let. Těchto osob přibylo ve Frýdku-Místku oproti stavu v roce 2015 téměř 12 % (10 013 v roce 2015, 11 186 v roce 2019).

Zároveň ubývá obyvatelstvo v produktivním věku, za posledních 5 let o 2406 lidí (cca 6 %). Problém tedy nepředstavuje pouze odliv mladší a vzdělanější populace, ale i úbytek všech skupin obyvatelstva, které se podílejí na ekonomické produktivitě.

Celkově se také snižuje počet dětí ve věku 0 – 14 let. Mezi lety 2015 – 2019 došlo k mírnému poklesu o 1 %, (z 8360 na 8271).

Graf 3 – Vývoj počtu obyvatel Frýdku-Místku v letech 2015-2019 dle tří hlavních věkových kategorií

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování ASZ

V období let 2014–2018 se zvýšil také průměrný věk občanů Frýdku-Místku, a to ze **41,8 na 43,0 tedy celkem o 1,2 roku.**

Příjemci sociálních dávek ve Frýdku-Místku

Významným indikátorem míry zatížení obce sociálními problémy, které úzce souvisejí také s problematikou předluženosti a exekucí, mohou být i počty příjemců různých typů sociálních dávek - především pak vybraných dávek hmotné nouze nebo státní sociální podpory. Mezi skupinami nejvíce ohroženými příjmovou chudobou bývají dlouhodobě nezaměstnaní nad 1 rok a příjemci dávek HN. Tyto dvě skupiny se přitom z velké části překrývají. V roce 2020 bylo ve Frýdku-Místku měsíčně průměrně **534 příjemců dávky pomoci v hmotné nouzi (HN) – příspěvku na živobytí (PnŽ)**. Jeden příjemce přitom představuje přibližně jednu domácnost (protože výše dávky je vypočítávána pro tzv. společně posuzované osoby) kromě například jednotlivců na ubytovnách a azylových domech, kteří nejsou se svými spolubydlícími společně posuzováni a dalších specifických případů.

Meziroční srovnání počtu vyplacených dávek ve Frýdku-Místku

Níže uvedená tabulka podává přehled o vývoji průměrného měsíčního počtu příjemců *příspěvku na bydlení, příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci* ve Frýdku-Místku v letech 2016 – 2020.

Tabulka 2 – Počty vybraných dávek vyplacené ve Frýdku-Místku v letech 2016 – 2020

Rok	Doplatek na bydlení		Příspěvek na živobytí		Příspěvek na bydlení		Mimořádná okamžitá pomoc ²
	Měsíční průměr ³	Podíl v průměrném měsíci ⁴	Měsíční průměr	Podíl v průměrném měsíci	Měsíční průměr	Podíl v průměrném měsíci	Měsíční průměr
2016	496	1,03	963	1,99	2413	4,99	31
2017	452	0,94	817	1,70	2406	5,02	32
2018	417	0,88	684	1,44	2247	4,72	30
2019	347	0,73	549	1,16	2055	4,35	22
2020	327	0,70	534	1,14	1960	4,19	23

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Při přepočtu průměrných hodnot na procentuální podíly zjistíme, že mezi lety 2016 – 2020 se podíl domácností pobírajících příspěvek na živobytí **snížil z 1,99 % o 0,85 procentního bodu na hodnotu 1,14 %v roce 2020**. Podobně došlo ke snížení také u podílu příjemců dávek

² Typ dávky pomoci v hmotné nouzi

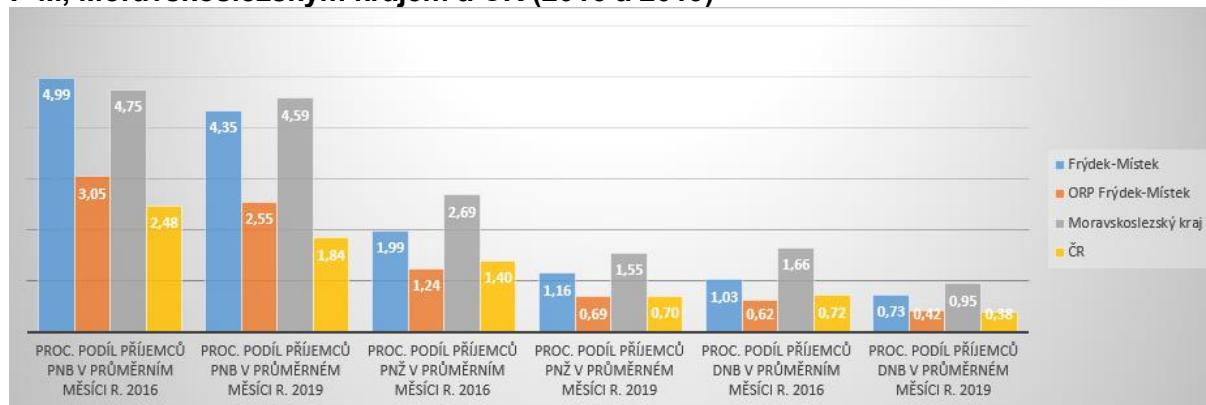
³ Zaokrouhleno na celá čísla

⁴ Procentuální podíl příjemců PnB v průměrném měsíci r. 2016 (přepočteno na obyvatelstvo 15+ let)

příspěvku a doplatku na bydlení. Z tabulky je rovněž patrné, že mezi lety 2016 – 2020 došlo ke značnému poklesu absolutního počtu ročně vyplácených dávek u všech sledovaných typů dávek.

Pokud porovnáme podíl příjemců dávek PnB, PnŽ nebo DnB ve Frýdku-Místku s celkem ORP, dále s Moravskoslezským krajem, nebo s podílem v rámci České republiky (v letech 2016 – 2020), tak je patrné, že od roku 2016 došlo ke značnému poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Jak Frýdek-Místek, tak i celý Moravskoslezský kraj, ale u všech sledovaných dávek výrazně překračovaly republikový podíl příjemců těchto dávek. V případě PnB dokonce **přesahovaly hodnoty Frýdku-Místku v roce 2016 i krajský podíl, do roku 2019 se potom ale situace obrátila. V roce 2019 byl ve Frýdku-Místku průměrný podíl příjemců PnB sice o zhruba 5 % nižší než krajský, ale naopak 1,4krát vyšší, než republikový průměr. U PnŽ pak byl za rok 2019 průměrný podíl příjemců ve Frýdku-Místku o 25 % nižší než krajský, ale o 66 % vyšší než republikový průměr. Konečně průměrný podíl příjemců DnB za rok 2018 byl ve Frýdku-Místku o 23 % nižší než krajský, ale o 92 % vyšší než republikový průměr.**

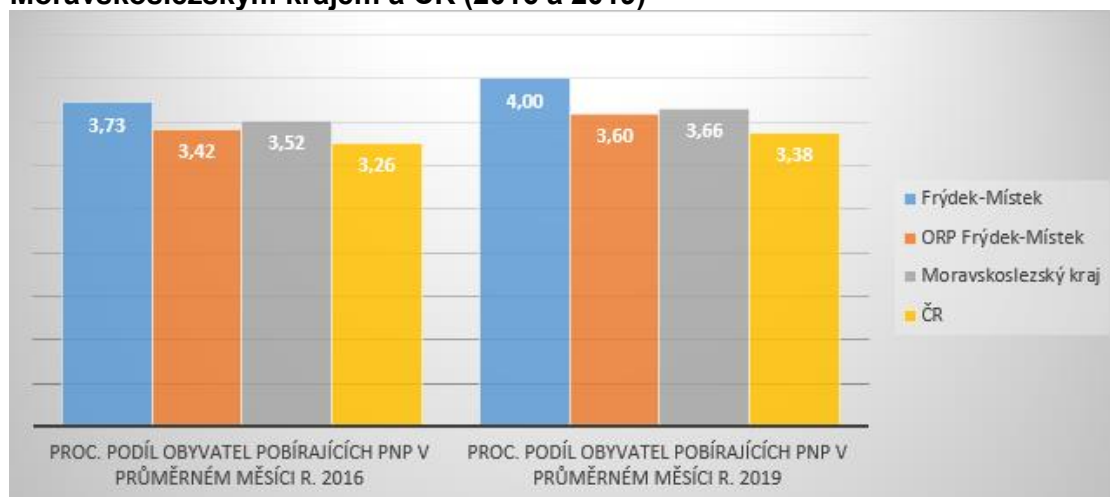
Graf 4 – Srovnání podílu příjemců dávek PnB, PnŽ a DnB mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 a 2019)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

V meziročním srovnání let 2016 – 2018, došlo ve Frýdku-Místku k mírnému **nárůstu počtu příjemců příspěvku na péči**. Ačkoliv byl růst o něco vyšší, než v ostatních sledovaných územních celcích, v zásadě kopíroval celostátní trend.

Graf 5 – Srovnání podílů příjemců příspěvku na péči mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 a 2019)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Pro rozšíření kontextu přikládáme rovněž statistický přehled počtu průkazů OZP platných ve Frýdku-Místku vždy v prosinci v letech 2016 – 2018. Z uvedených čísel je patrný vzestup celkového počtu držitelů všech typů těchto průkazů.

Tabulka 3 – Počet průkazů OZP platných ve Frýdku-Místku v prosinci 2016 – 2018

Měsíc/rok	Celkem	Průkaz - Stupeň zdravotního postižení					
		TP		ZTP		ZTP/P	
		Žadatel - Věk		Žadatel - Věk		Žadatel - Věk	
		0-17 let	18+ let	0-17 let	18+ let	0-17 let	18+ let
12/2016	1419	6	108	28	809	42	426
12/2017	1568	7	133	29	901	43	455
12/2018	1659	4	154	26	981	41	453

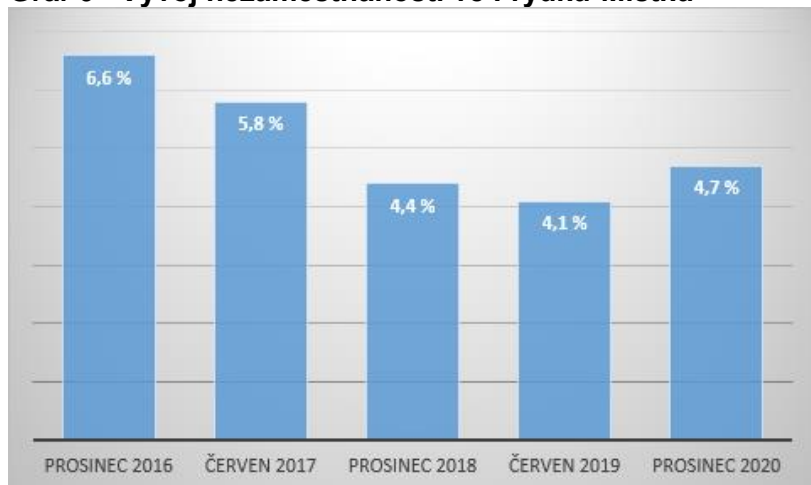
Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Podíl nezaměstnaných osob

Pro doplnění kontextu přidáváme rovněž srovnání podílu nezaměstnaných osob ve Frýdku-Místku, SO ORP Frýdek-Místek, Moravskoslezském kraji a České republice.

Podíl nezaměstnaných osob (PNO) od roku 2016 setrvale klesal několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil. Zatímco na konci roku 2016 činil PNO 6,6 %, v prosinci 2020 to bylo 4,7 %, ovšem s tím, že na konci roku 2019 byl podíl nezaměstnaných osob nižší, a sice 4,1 %.

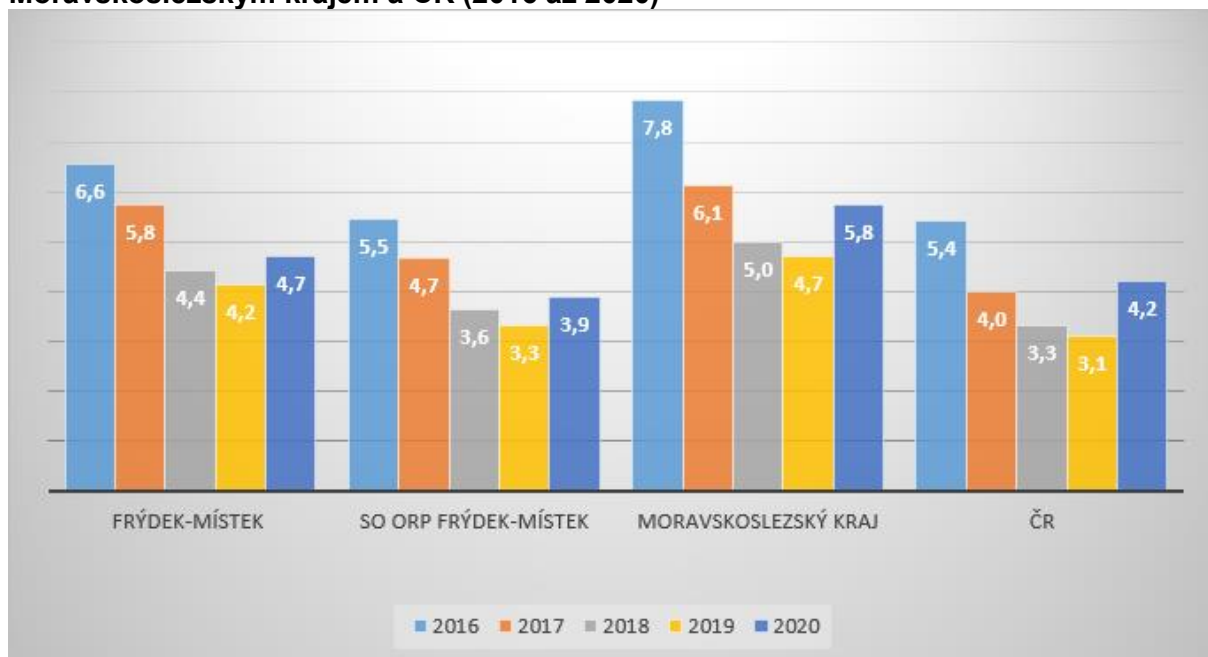
Graf 6 - Vývoj nezaměstnanosti ve Frýdku-Místku

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Pokud porovnáme PNO ve Frýdku-Místku s celkem ORP, dále s Moravskoslezským krajem, nebo s podílem v rámci České republiky (v letech 2016 – 2020), tak je patrné, že od roku 2016 došlo ke značnému poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Při srovnání procentuálních podílů, vychází ze všech sledovaných celků nejlépe SO – ORP Frýdek-Místek, neboť je zde podíl nezaměstnaných nejnižší – 3,9 %, zatímco například v rámci MSK činil PNO ve stejném období 5,8 %. **Nicméně u všech sledovaných územních celků (včetně města Frýdek-Místek), je oproti předcházejícím letům v roce 2020 patrný nárůst PNO.**

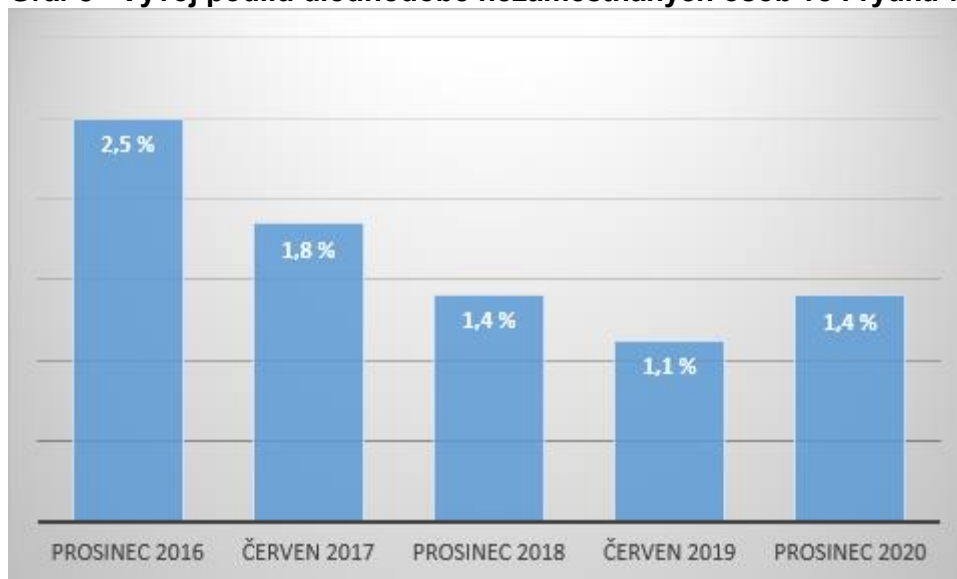
Graf 7 - Srovnání podílů (v %) nezaměstnaných osob mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 až 2020)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Podobné trendy lze pozorovat také u vývoje podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob (12 a více měsíců). I ten setrvale klesal již několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil. Zatímco na konci roku 2016 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných 2,5 %, v prosinci 2020 to bylo 1,4 % (celkem 490 osob), ovšem s tím, že na konci roku 2019 byl podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob ještě nižší - 1,1 %. V evidenci dlouhodobé nezaměstnanosti však zpravidla zůstávají lidé s velkou kumulací různých typů znevýhodnění, s mnohačetnými exekucemi apod., kteří jsou z uvedených důvodů zpravidla obtížně zaměstnatelnými.

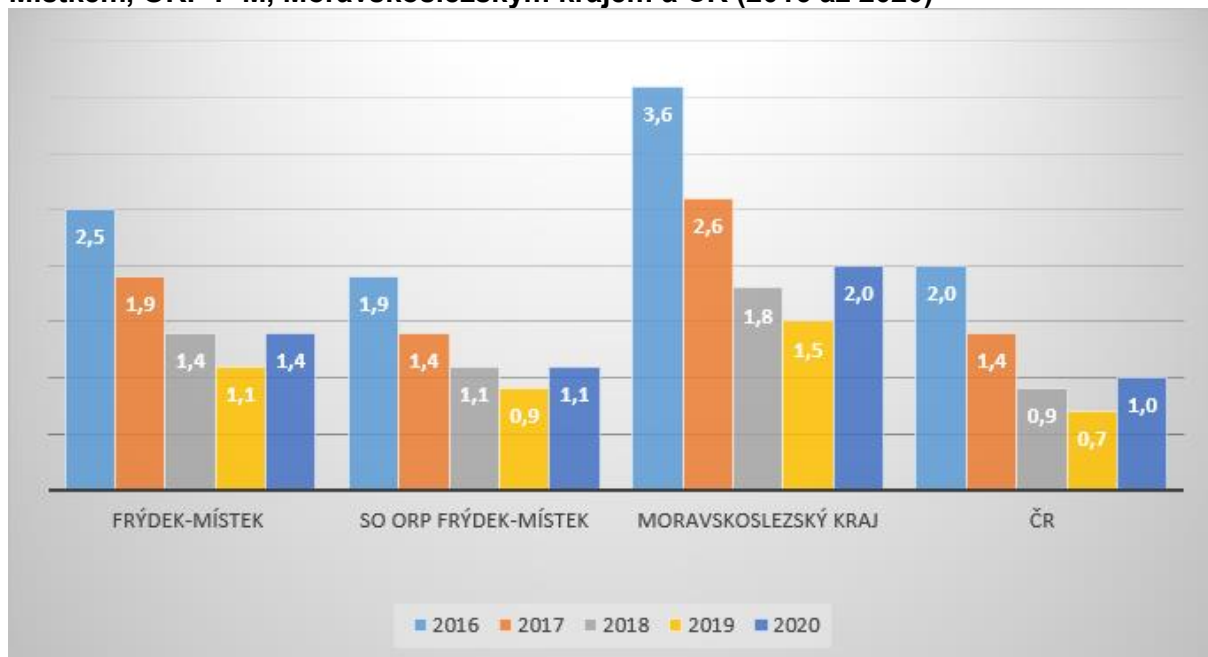
Graf 8 - Vývoj podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob ve Frýdku-Místku

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Pokud porovnáme podíly dlouhodobě nezaměstnaných ve Frýdku-Místku s celkem ORP, dále s Moravskoslezským krajem, nebo s podílem v rámci České republiky (v letech 2016 – 2020), tak je patrné, že od roku 2016 došlo ke značnému poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Při srovnání procentuálních podílů, vychází ze všech sledovaných celků aktuálně nejlépe Česká republika jako celek, neboť zde je podíl dlouhodobě nezaměstnaných nejnižší – 1,0 % a byl nejnižší i v předchozích letech. **Nicméně u všech sledovaných územních celků (včetně města Frýdek-Místek), je oproti předcházejícím letům v roce 2020 patrný nárůst podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob.**

Graf 9 – Srovnání podílů (v %) dlouhodobě nezaměstnaných osob mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2016 až 2020)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Sociální vyloučení a vyloučené lokality na území města

Následující kapitola předkládá základní popis sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit na území Frýdku-Místku, se zřetelem k problematice dluhového zatížení a exekucí. Kromě obecného popisu situace ve městě a identifikace sociálně vyloučených lokalit, přináší také nové statistické údaje, které porovnává s předchozími zjištěními a následně popisuje vývoj v lokalitách, především pak v největší z nich – v lokalitě Míru, Dlouhá, Sokolská, V. Vantucha, Křížíkova, Hutní a Skautská.

Popis sociálního vyloučení Ve Frýdku-Místku

Příčiny vysoké míry sociálního vyloučení ve Frýdku-Místku se nacházejí v minulosti a souvisí s děním v regionu v období po druhé světové válce. Město prošlo odsunem sudetských Němců (především z Místku), dosídlováním a kolektivizací. Po roce 1945 se zde rozvíjel hutní průmysl a hornictví, poptávající další (většinou méně kvalifikovanou) pracovní sílu, která přicházela z různých koutů tehdejšího Československa (včetně slovenských Romů). Po roce 1989 zde potom probíhala transformace ekonomiky a privatizace podniků i bytového fondu, které zasáhly hlavně méně kvalifikované dělnické profese (ve velkém se to týkalo i místní romské populace), které poměrně rychle přišly o dlouhodobou jistotu stabilní práce.

Problematika sociálního vyloučení je ve Frýdku-Místku dlouhodobě spojována především se sociálně vyloučenou lokalitou Míru, Dlouhá, Sokolská, V. Vantucha, Křížíkova, Hutní a Skautská, a rovněž s několika ubytovny. Obecně se ale týká všech lidí ohrožených bytovou nouzí nebo ztrátou bydlení, včetně těch, kteří využívají pobytové služby (azylové domy, noclehárny). Podstatná část obyvatel sociálně vyloučených lokalit a také nezanedbatelná část lidí v bytové nouzi je zatížena předlužením a exekucemi, včetně exekucí mnohačetných.

Index sociálního vyloučení ve Frýdku-Místku

Agentura pro sociální začleňování vyvinula jednotný nástroj – index sociálního vyloučení, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém i lokálním rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit.

Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Základní územní úrovní, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce.

Využití administrativních dat umožňuje srovnání míry sociálního vyloučení mezi různými územími a také sledování vývoje rozsahu sociálního vyloučení v čase. Index může sloužit jako

nástroj pro dlouhodobý monitoring změn v celkovém rozsahu sociálního vyloučení v Česku či jeho částech a zároveň poskytuje aktuální informace potřebné pro návrhy, realizaci a monitorování sociální politik (ASZ, nedatováno, kráceno).

Index se skládá z několika indikátorů, přičemž jednotlivé indikátory vycházejí z administrativních dat, která jsou centrálně evidována a pravidelně aktualizována. Seznam indikátorů obsažených v indexu je následující:

- příjemci příspěvku na živobytí
- příjemci příspěvku na bydlení
- osoby v exekuci
- dlouhodobě nezaměstnané osoby
- předčasné odchody ze systému vzdělávání – běžné třídy (ASZ, nedatováno, kráceno)

Pro účely systematizace práce s daty jsou obce rozděleny podle počtu bodů v indexu do čtyř následujících kategorií:

- 1. kategorie 0 až 1 bod
- 2. kategorie 2 až 7 bodů
- 3. kategorie 8 až 11 bodů
- 4. kategorie 12 až 30 bodů

Obce spadající počtem bodů do 3. nebo 4. kategorie jsou považovány sídla s vyšší mírou sociálního vyloučení (na mapě oranžovou a červenou barvou).

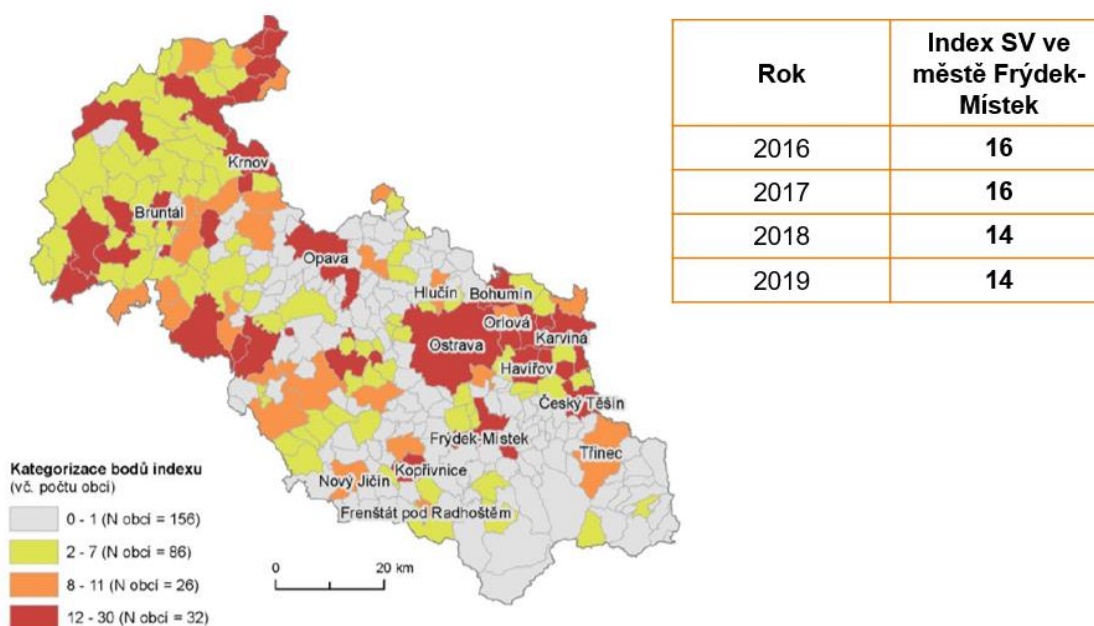
Hodnota indexu sociálního vyloučení za rok 2019 činila ve Frýdku-Místku 14 bodů. Od roku 2017 hodnota tamního indexu poklesla o 2 body z 16 bodů na současných 14. Při regionálním i celostátním srovnání se nicméně ukazuje, že se co do hodnoty indexu řadí Frýdek-Místek mezi **10,7 % obcí nejvíce zasažených sociálním vyloučením v rámci Moravskoslezského kraje a 3,5 % obcí nejvíce zasažených sociálním vyloučením v rámci České republiky (ASZ, 2020).**

Tabulka 4 – Počty obcí dle bodového rozpětí v rámci indexu sociálního vyloučení

Bodové rozpětí	Počet obcí - % podíl obcí		Počet obcí - % podíl obcí	
	MSK	- MSK	ČR	- ČR
0 až 1	156	52,0	3344	53,4
2 až 7	86	28,7	2395	38,3
8 až 11	26	8,7	300	4,8
12 až 30	32	10,7	219	3,5
CELKEM	300	100	6258	100

Zdroj: ASZ

Mapa 2 – Grafické znázornění jednotlivých kategorií indexu sociálního vyloučení v MSK

Zdroj: ASZ

Identifikované vyloučené lokality

Tzv. Gabalova zpráva z roku 2015, hovoří bez bližších podrobností o dvou sociálně vyloučených lokalitách s celkovým počtem 700 obyvatel a podílem počtu obyvatel SVL k celkovému počtu obyvatel města 1,2 (MPSV, 2015). Starší verze této zprávy z roku 2006 zmiňuje jednu SVL (ESF ČR, 2006), a to oblast ulic Míru, Dlouhá, Sokolská, V. Vantucha, Křížíkova a Hutní, jinak také tzv. sídliště Válcoven plechu, lidově přezdívané (v lepším případě) „Mírovka“. Podobně hovoří o jedné sociálně vyloučené lokalitě také krajský dokument *Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2015 - 2020* (MSK, 2014, s. 17). Nejpodrobnější popis vyloučených lokalit, nebo lokalit vyloučením ohrožených přinesla *Situační analýza* z roku 2013 (VÚPSV, 2013). Aktuální situace ve vyloučených lokalitách, včetně základního popisu situace a kapacit na ubytovnách a pobytových sociálních službách, je rozpracována v nejnovějším dokumentu *Koncepce sociálního bydlení statutárního města Frýdku-Místku na období 2020–2025* (Moore, 2020).

Lokalita Sídlíště Válcoven Plechu

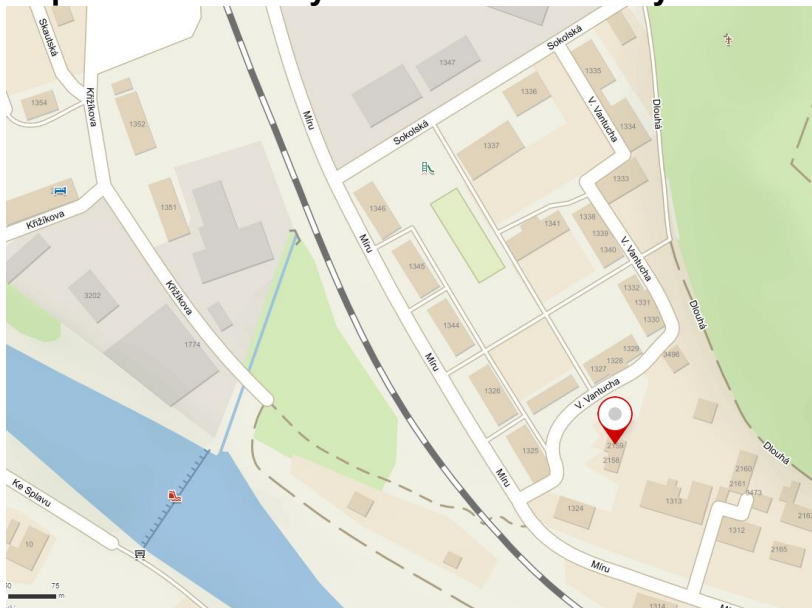
Největší sociálně vyloučená lokalita se nachází na okraji Frýdku-Místku. Jedná se o kolonii bytových domů z počátku 20. století, která je tvořena celkem 7 ulicemi (Míru, Dlouhá, Sokolská, V. Vantucha, Křížíkova, Hutní a Skautská) na okraji průmyslové zóny. Lokalita je

tvořena dvěma samostatnými vyloučenými lokalitami, které od sebe odděluje železniční trať. Město zde vlastní 6 bytových domů s celkovým počtem 56 bytů. Část domů a bytů v lokalitě je ve vlastnictví samotných obyvatel, kteří jsou ovšem v lepší socioekonomické situaci než lidé ve zbytku lokality. Nejproblematičtější situace je ve dvou bytových domech na ulici Křížíkova, které jsou soukromými vlastníky využívány k tzv. obchodu s chudobou (nebo také k bytové lichvě) a kde z toho důvodu dochází k časté obměně nájemníků (výjimkou není ani migrace Romů ze Slovenska). Dle odhadů, žije v celé lokalitě přibližně 800 osob, z toho asi 540 obyvatel romské etnicity (oficiální čísla osob s trvalým pobytem evidovaným na magistrátu jsou však nižší – viz níže). Klienty terénních sociálních pracovníků tvoří asi 200 z nich. V bytových domech na ulici Křížíkové žije v přibližně 15 bytech asi 80 – 100 lidí. Vzhledem k nízké finanční gramotnosti a velmi vysokému zadlužení podstatné části obyvatel lokality, se sociální práce týká často právě oblasti dluhů nebo oblasti bydlení (Moore, 2020, s. 14 – 15; MSK, 2017, s. 12 – 14).

Kolonie bytových domů sloužila až do 90. let jako bydlení pro zaměstnance nedalekých válcoven plechu a složení obyvatel bylo pestřejší než dnes. Romské rodiny, které původně přišly za prací, tvořily (dnes tzv. starousedlíci) pouze část obyvatel. Později ale docházelo ke snižování počtu zaměstnanců závodu a také přestěhování části obyvatel do lépe vybavených okolních sídlišť. Město, které se stalo po roce 1991 vlastníkem části bytů, do lokality postupně přemísťovalo sociálně slabší obyvatele z celé obce. Od roku 2006 je lokalita zařazena na seznam sociálně vyloučených lokalit. (MSK, 2017, s. 12 – 14).

Kvalita bydlení je v lokalitě na nízké úrovni (vyjma bytů v soukromém vlastnictví jejich obyvatel, kde je úroveň proměnlivá, ale celkově vyšší), časté je sestěhovávání domácností a přelidněné byty. Domy většinou nejsou v dobrém stavebně – technickém stavu, většina městských bytů nemá vlastní sociální zařízení, nejsou zde koupelny, vytápění je lokální na tuhá paliva, existují zde problémy s kanalizací. Chybí dílčí opravy i celkové rekonstrukce. Nicméně stavebně technický stav městských bytů na ul. Míru a Dlouhé a soukromých bytů na Křížíkové, je neporovnatelný, neboť dle tvrzení všech oslovených aktérů je situace na Křížíkové katastrofální a technickému stavu domů není věnována ani minimální základní péče (Moore, 2020, s. 17 – 18; MSK, 2017, s. 12 – 14).

Mapa 3 – Sociálně vyloučená lokalita ve Frýdku-Místku

Zdroj: mapy.cz

Situace v lokalitě optikou systémových aktérů

Jak již bylo naznačeno, diskutovaná lokalita je vnitřně strukturovaná a míra vyloučení se v jednotlivých částech liší. Tradičně jsou jako SVL označovány především ulice Míru a Dlouhá, kde se koncentrují převážně romští obyvatelé v městských bytech. V přilehlých ulicích V. Vantucha a Sokolská se nachází několik bytových domů obývaných starousedlíky (původem jak Romů, tak především majority), kteří si své byty odkoupili v průběhu privatizace a jsou ve výrazně lepší socio-ekonomické situaci. Naproti, přes přilehlou železnici, se nachází dva bytové domy vlastněné dvěma různými soukromými pronajímateli, kteří zde dle oslovených aktérů provozují tzv. obchod s chudobou. Do roku 2017 fungovala v ulici Sokolovské ubytovna provozovaná městem, která však již svou činnost ukončila. Dříve byly za sociálně vyloučené považovány také dva bytové domy v Hutní ulici, nicméně později změnily majitele a byly zrekonstruovány.

Přestože jsou jak oblast v ulicích Mírova a Dlouhá, tak i oblast ulice Křížkova obývány romským obyvatelstvem, obě lokality spolu nemají příliš společného. Zatímco na ulici Míru žijí především obyvatelé původem, nebo alespoň s úzkými vazbami na Frýdek-Místek a migrace zde není příliš velká, v bytových domech na ulici Křížkově převažují lidé odjinud, je zde častá fluktuace a část příchozích je původem ze Slovenska. Dle některých aktérů hrají jistou roli také subetnické a kulturní rozdíly mezi oběma populacemi.

Jako největší problémy v lokalitě jsou dlouhodobě vnímány místním obyvatelstvem i částí místních aktérů především špatný stav a nedostatečné vybavení městských bytových domů,

kteří například nemají vlastní koupelny a teplou vodu. Specifický je potom neutěšený stav bytů na ulici Křížákově, kde se údajně vyskytují i díry v podlaze či stropěch bytů. Poslední větší investicí do městských bytových domů byla výměna všech oken před zhruba před 5 lety. Vzhledem k okolnostem tak nejsou výjimečné ani improvizované úpravy a opravy bytů ze strany samotných nájemníků. Výpovědi se také shodují na tom, že zásadním problémem v lokalitě je vysoká konzumace tvrdých i měkkých drog a zvyšující se podíl konzumentů mezi mládeží, včetně dětí⁵. Dle některých informací je možné, že také dochází k distribuci i výrobě drog přímo v lokalitě.

Dlouhodobým a rok od roku narůstajícím problémem, je také přelidněnost některých bytů způsobená vícegeneračním soužitím. Pro mladé z lokality, kteří zakládají vlastní rodiny, je kvůli obtížné situaci ve Frýdku-Místku prakticky nemožné se odstěhovat do jiné části města, a zůstávají tak i se svými novými rodinami bydlet u rodičů.

Situace v lokalitě je odvislá také od aktuálního pokrytí sítí sociálních služeb a dalších prointegračních aktivit. Dlouhodobě zde působí dva terénní sociální pracovníci magistrátu města (jedna z pracovníků je přitom polovičním úvazkem i zdravotně-sociální pracovnící) a sociálně aktivizační služba Charity F-M Pramínek. Obě služby mají možnost využívat zázemí komunitního centra. Nově obnovena byla v dubnu 2021 práce místních domovníků, kteří byli do října 2020 financováni z prostředků Ministerstva vnitra (Projekt domovník – preventista), ale v současné době jsou na přechodnou dobu zaměstnáni technickými službami. Podobně jako domovníci byli z prostředků MV financováni také asistenti prevence kriminality, nicméně projekt APK již skončil a není jisté, jestli v něm bude město pokračovat. Oba projekty s přímým a pozitivním dopadem na SVL byly přitom opakovaně realizovány již od roku 2013 a těšily se i díky vhodnému výběru pracovníků poměrně velkému zájmu odborné i laické veřejnosti.

Pro obyvatele lokality jsou dostupné i další služby s působností na území celého města, například terénní či ambulantní služby organizace Renarkon, která se zabývá prací se závislými, nedaleko lokality se nachází pobytová služba – domov se zvláštním režimem pro osoby bez přístřeší se zdravotním handicapem Přístav. V lokalitě také částečně působí pracovníci projektu Státního zdravotního ústavu *Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením*, který je zaměřený na osvětu a prevenci zdravého životního stylu. Všechny uvedené služby se však věnují práci v lokalitě pouze částečně nebo okrajově a v současné době je tak zasíťování SVL službami (kde je zvýšená potřeba každodenní a intenzivní práce) spíše nedostatečné. Opakující se dočasnost různých projektových aktivit také

---

⁵ Tento fakt je na obecné rovině konstatován i ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb a navazujících aktivit statutárního města Frýdku-Místku na období 2019–2021 (strana 22).

dle některých výpovědí způsobuje rostoucí nedůvěru obyvatel lokality vůči novým službám a projektům⁶.

Samostatnou kapitolou bylo působení projektu *Podpora komunitní práce v Moravskoslezském kraji*, ve kterém bylo sídliště Válcoven plechu vybráno jako jedna z pilotních lokalit. Kromě zhruba pětiměsíční pauzy mezi prvním a druhým návazným projektem, trvalo působení komunitní práce (KP) v lokalitě téměř tři roky (2015 až 2017). Za tuto dobu se podařilo aktivizovat část místních obyvatel a propojit v jádrové skupině jak místní Romy, tak i představitele majority. Mezi největší úspěchy KP patřilo vybudování nového dětského hřiště, oprava poutního křížku a přístupové cesty v nedalekém lesíku, posílení kompetencí části místních obyvatel (například tak, aby se sami začali obracet se svými požadavky na vedení města, apod.). Aktivity projektu ve Frýdku-Místku skončily v roce 2017 a město dále neusilovalo o jeho prodloužení či převzetí. V návaznosti na činnost komunitní práce však vznikl spolek obyvatel lokality s názvem Přátelé Lipiny, který pokračuje v části aktivit a je dílčím způsobem dotovaný z prostředků radnice.

V lokalitě bylo v roce 2018 vybudováno také komunitní centrum (ulice Míru 1345) z prostředků IROP. V současné době slouží jako zázemí pro terénní pracovníky města a pracovníky služby Pramínek.

Situace v lokalitě optikou statistických údajů

Dle údajů z odboru vnitřních věcí, oddělení evidence obyvatel, občanských průkazů a cestovních dokladů magistrátu města žilo v dubnu 2021 v ulicích Mírů, Dlouhá, V. Vantucha, Křížíkova a Hutní dohromady celkem 541 obyvatel. Z toho bylo 134 lidí ve věku 0 – 14 let, 103 lidí ve věku 15 – 26 let, 186 lidí ve věku 27 – 54 let, 59 lidí ve věku 55 – 64 let a 59 lidí ve věku nad 65 let. Co se týče počtu obyvatel jednotlivých ulic, tak v ulici Míru žilo 241 obyvatel, v ulici Dlouhé 49 obyvatel, v ulici V. Vantucha 105 obyvatel, v ulici Křížíkova 131 obyvatel a v ulici Hutní 17 obyvatel s hlášeným trvalým pobytem.

K porovnání sociální situace a vývoje v diskutované lokalitě se nabízí srovnání počtu příjemců dávek hmotné nouze v letech 2013 a 2020. Dle informací z původní situační analýzy se v době výzkumu v červenci 2013 nacházelo 82 příjemců dávky hmotné nouze – příspěvku na živobytí. V 64 případech se jednalo o rodiny a v 18 případech o jednotlivce. Podíl příjemců z celkového počtu příjemců ve městě činil 3,7 % (VÚPSV, 2013, s. 30).

---

⁶ V několika posledních letech v lokalitě působily a byly ukončeny (případně fungují v provizoriu) například projekty *Podpora komunitní práce v Moravskoslezském kraji*, projekt Domovník – preventista, asistenti prevence kriminality aj.

Tabulka 5 – Počet příjemců příspěvku na živobytí v SVL v červenci 2013

Ulice	Počet příjemců
Míru	39
Sokolská	19
V. Vantucha	0
Dlouhá	4
Křížíkova	13
Hutní	8
Skautská	8
Celkem	82

Zdroj: Situační analýza 2013 (ÚP Frýdek-Místek)

Z údajů za rok 2020 se podařilo zjistit, že v průměrném měsíci⁷ tvořili příjemci PnŽ z lokality 9,9 – 12,9 % z celkového počtu příjemců ve městě. Nicméně při tomto srovnání jsme pracovali s čísly za celý rok 2020 (na rozdíl od analýzy z roku 2013 zaměřené pouze na měsíc červenec) a srovnání je tak pouze orientační. Nárůst procentuálního podílu příjemců z lokality je zřejmě způsobený celkovým razantním poklesem počtu příjemců ve městě ve srovnání jen s nízkým poklesem nebo stagnací počtu v lokalitě.

Tabulka 6 – Průměrný měsíční počet příjemců příspěvku na živobytí v SVL v roce 2020

Ulice	Počet příjemců
Míru	38
Sokolská	Méně než 5
V. Vantucha	7
Dlouhá	Méně než 5
Křížíkova	8
Hutní	Méně než 5
Skautská	Méně než 5
Celkem	53 - 69

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Zajímavé je také srovnání podílu příjemců PnŽ z jednotlivých ulic SVL z celkového počtu obyvatel starších 15 let vedených u těchto ulic v evidenci magistrátu. Zatímco podíl příjemců tvoří v celém městě 1,1 %, v ulici Míru je to až 22,4 %, v ulici V. Vantucha 9,9 % a v ulici

⁷ Celkový počet příjemců za rok 2020/12.

Křížíkova 7,6 %. Zajímavé je zjištění, že jen na ulici Míru činil podíl příjemců PnŽ 7,1 % z celkového počtu příjemců PnŽ ve městě.

Tabulka 7 – Průměrné podíly příjemců PnŽ za rok 2020 ve vybraných ulicích SVL

Ulice	Celkem obyvatel	Obyvatel 15 +	Počet příjemců PnŽ	Podíl příjemců PnŽ (v %)
Míru	241	170	38	22,4 %
V. Vantucha	103	71	7	9,9 %
Dlouhá	49	43	Méně než 5	nezjištěno
Křížíkova	131	106	8	7,6 %
Hutní	17	17	Méně než 5	nezjištěno
Celé město Frýdek-Místek	55 006	46 739	534	1,1%

Zdroj: MPSV, ČSÚ, MMFM; vlastní zpracování ASZ

Pro srovnání přidáváme také průměrné podíly příjemců PnŽ a PnB i v dalších vybraných ulicích ve Frýdku-Místku, kde průměrný měsíční počet příjemců byl vyšší než 10. Jak je vidět z níže uvedené tabulky, procentuální podíly jsou vyšší především v ulicích Bahno-Příkopy (12,7 % PnŽ a 11,6 % PnB), kde se nachází Azylový dům Bethel a v ulici Pionýrů (10,2 % PnŽ a 7,6 % PnB), kde sídlí hotelový dům Paskov.

Tabulka 8 – Průměrné podíly příjemců PnŽ za rok 2020 ve vybraných ulicích Frýdek-Místek

Ulice	Celkem obyvatel	Obyvatel 15 +	Počet příjemců PnŽ	Podíl příjemců PnŽ (v %)	Počet příjemců PnB	Podíl příjemců PnB (v %)
Československé armády	1739	1505	32	2,1 %	31	2,1%
Bahno-Příkopy	217	181	23	12,7 %	21	11,6%
Pionýrů	689	635	56	10,2 %	48	7,6%
Bruzovská	932	809	21	2,6 %	18	2,2%
Malý Koloredov	563	504	13	6,2 %	9	1,8%
Celé město Frýdek-Místek	55 006	46 739	534	1,1 %	327	0,7 %

Zdroj: MPSV, ČSÚ, MMFM; vlastní zpracování ASZ

Zadlužení obyvatel lokality a jejich pohledávky vůči městu

Značná část obyvatel lokality je předlužena a potýká se s exekucemi. Přesným počtem takto zasažených osob však nedisponuje žádný z oslovených aktérů ani institucí. Kromě dluhů za

nájmy či odpady vůči městu, jsou časté také dluhy u různých nebankovních institucí, mobilních operátorů, případně u zdravotních pojišťoven nebo dluhy za nezaplacené pokuty.

Většina obyvatel se se svými problémy obrací přímo na terénní pracovníky působící v lokalitě. Ti následně zprostředkovávají kontakt například s příslušným odbory města, pomáhají s kompletací potřebné dokumentace, pokud jsou pak jednotlivé případy složitější, odkazují klienty na jiné organizace, nejčastěji na Poradnu při finanční tísní v Ostravě, případně i na některé frýdecko-místecké poradny. Častá je především spolupráce s odborem správy majetku při řešení vzniku pohledávek na nájemném a jejich včasnému vymáhání před tím, než je město nuceno přistoupit k vystěhování. Dle oslovených terénních pracovníků je ze strany odboru správy majetku vždy vůle k dohodě a spolupráci s nájemníky, pokud projeví zájem k (postupnému) splácení dluhu. V některých případech dojde i ke zřízení tzv. zvláštního příjemce.

Dle oslovených terénních pracovníků má řada lidí z lokality zájem své zadlužení řešit a někteří mají zájem i o podání insolvenčního návrhu, nicméně je odrazuje složitost procesu a absence osob či institucí, kteří by jim postupně a srozumitelně vyložili celou problematiku. Řada klientů má také obavy z kontaktu s institucemi jako takovými, například soudy. Terénní pracovníci sami mají potom o problematice znalosti limitované rozsahem a náplní své práce. Dle pracovníků oslovených poraden je ovšem spolupráce s klienty z vyloučené lokality mnohdy složitější v tom, že jen někteří z nich mají dostatek trpělivosti při kompletaci potřebných materiálů a málokdy mají dostatek motivace dotáhnout celý proces do zdárného konce.

V diskutované lokalitě se nachází celkem městských 56 bytů, které z celkového bytové fondu města (1310 bytů) tvoří 4,3 %. V lokalitě dlužilo v květnu 2021 na nájemném 8 nájemníků. Celkový počet všech aktuálních dlužníků na nájemném byl v době výzkumu 70, takže podíl dlužníků z lokality byl 11,4 %. Všichni bydlící nájemníci dlužili dohromady 643 310 Kč, bydlící nájemníci z lokality dlužili 27 899 Kč, což činilo 4,3 %.

Celkovou výši dluhů vůči městu a počet dlužníků v lokalitě u dalších položek (odpady, poplatky za psy apod.) se během výzkumu nepodařilo zjistit.

Ubytovny

Ve Frýdku-Místku se v době výzkumu nacházelo 6 ubytoven se schváleným provozním řádem. Jejich kapacita byla 905 lůžek. Z těchto šesti ubytoven se však pouze 2 zaměřovaly na cílovou skupinu osob ohrožených sociálním vyloučením – Hotelový dům Paskov s kapacitou 703 lůžek a Ubytovna pro ženy s kapacitou 19 lůžek. Hotelový dům Paskov je rozdělen na hotelovou část s 80 lůžky a zbývající část, která slouží jako ubytovna. Mezi ubytovanými převaldali

jednotlivě žijící muži, případně páry. Rodiny s dětmi se zde vyskytovaly jen ve výjimečných případech. Část obyvatel ubytovny si na adrese zřizovala trvalé bydliště, o čemž svědčí i údaje z tabulek 6 a 7. Ubytovna pro ženy s kapacitou 19 lůžek ubytovává většinou seniorky s nízkými příjmy nebo samoživitelky. Dle informací z Koncepce bydlení bylo v únoru 2020 v této ubytovně obsazeno 10 lůžek, většinou osobami, které odešly z jiných ubytoven. (Moore, 2020, s. 18 – 19).

Vyhlášení tzv. bezdoplatkové zóny

V roce 2017 zažádalo město Frýdek-Místek v reakci na situaci týkající se časté migrace sociálně slabých jednotlivců či rodin příslušný správní orgán na MMFM o vyhlášení tzv. bezdoplatkové zóny na několik vytipovaných adres – konkrétně na domy (ubytovny) v ulici F. Čejky č. p. 172, dále dva domy s č. p. 2062, 2063 a 1346 na ulici Míru a také dům č. p. 1352 na ulici Křížkova. Od ledna 2018 byla zóna skutečně vyhlášena a vlivem opatření postupně všechny tyto ubytovny ukončily svůj provoz. Už v předchozích letech město vypovědělo z nájmu ve svých budovách provozovatele ubytoven na ulicích Palkovická a Sokolovská a následně byly ubytovny uzavřeny. Část obyvatel ze zrušených ubytoven se odstěhovala do Hotelového domu Paskov, jiní se přesunuli do azylových domů či nocleháren, případně do některého z okolních měst. Díky preventivní spolupráci města, sociální služeb a provozovatelů ubytoven bylo v této záležitosti dopředu zabráněno dramatictějšímu propadu většího množství lidí do hlubší bytové nouze (Moore, 2020, s. 16 – 17). V současné době se na tzv. bezdoplatkové zóny vztahuje nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. srpna 2021.

Dluhy a exekuce optikou statistických dat

Jedním ze zásadních problémů Frýdku-Místku je vysoká míra zadlužení obyvatel. Zejména pak množství osob, které se potýkají s exekucemi. To se přitom zdaleka netýká jen sociálně vyloučených, ale problém prochází napříč celou populací obce. Z uvedených důvodů jsme téma předlužení a exekucí zvolili po domluvě s partnery ve Frýdku-Místku jako nosné pro celou vstupní analýzu. Následující kapitola přináší základní statistická a institucionální data o problematice a jejich srovnání mezi různými územními celky.

Tabulka 9 – Statistické údaje o exekucích ve Frýdku-Místku I.

Rok	Obyvatel 15 +	Osob v exekuci	Procentuální podíl osob v exekuci	Celkový počet exekucí	Počet exekucí na osobu	Počet osob v insolventci	Podíl osob v insolventci v poměru k exekucím
2016	48 324	5587	11,5 %	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
2017	47 970	5514	11,4 %	26 608	4,8	815	14,8 %
2020	47 288	5055	10,7 %	26 438	5,2	841	16,6 %

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

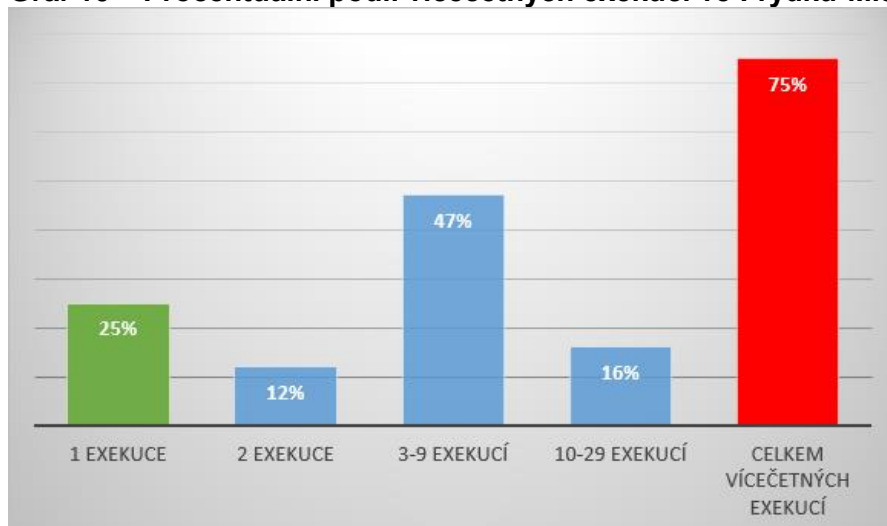
Tabulka 10 – Statistické údaje o exekucích ve Frýdku-Místku II.

Rok	Počet osob v exekuci	počet dětí a mladistvých v exekuci	počet osob ve věku 18 - 29 let v exekuci	počet seniorů 65+ v exekuci	podíl (počet) osob v osobním bankrotu
2016	5587	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
2017	5514	3	732	337	815
2020	5055	14	602	366	841

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Jak ukazuje výše uvedená Tabulka 10, dle dat exekutorské komory, je procentuální **podíl osob v exekuci z celkové populace Frýdku-Místku velmi vysoký**. Podle posledních dostupných dat za rok 2020 činil 10,7 % a týkal se **celkem 5055 obyvatel**. Od roku 2016 však dochází k pozvolnému poklesu počtu exekučovaných osob (o necelých 10 % z 5587 na 5055). **K poklesu, byť pouze nepatrnému, došlo také u celkového počtu exekucí o zhruba 7,9 % (z 26 608 na 26 438)**. Z další uvedené Tabulky 11 je rovněž patrné, že z celkového počtu exekučovaných osob bylo dokonce 14 osob nezletilých (15-18 let) a 366 seniorů ve věku nad 65 let. **K poklesu, byť pouze nepatrnému, došlo také u celkového počtu exekucí o zhruba 7,9 % (z 26 608 na 26 438)**.

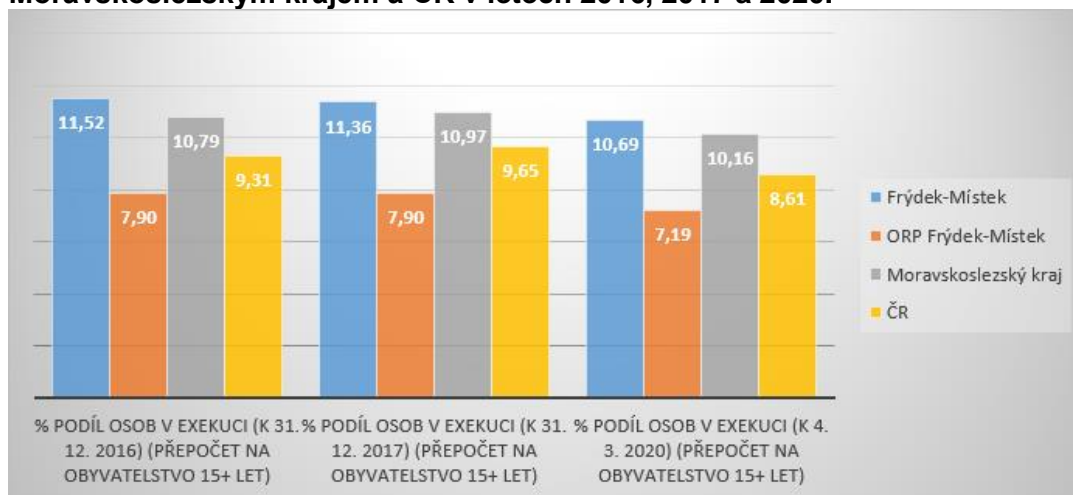
Graf 10 – Procentuální podíl vícečetných exekucí ve Frýdku-Místku

Zdroj: mapaexekuci.cz; vlastní zpracování ASZ

Jak vidíme na Grafu 10, většina exekučovaných ve Frýdku-Místku se potýká s vícenásobnými exekucemi. – celkově jde až o 75 % (3791 osob) exekučovaných, kteří se potýkají s vícečetnými exekucemi. Tyto údaje jsou prakticky totožné jak v celém ORP Frýdek-Místek, tak i v Moravskoslezském kraji.

Graf 11 – Srovnání podílů osob v exekuci mezi Frýdkem-Místkem, ORP, Moravskoslezským krajem a ČR v letech 2016, 2017 a 2020.

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Z Grafu 11 je patrné, že ze srovnávaných územních celků, je podíl osob ve věku nad 15 let v exekuci nejvyšší právě ve městě Frýdek-Místek. Velmi podobné, byť o něco nižší údaje vykazuje celek Moravskoslezského kraje. Naopak podíly osob za ORP Frýdek-Místek i celou Českou republiku jsou mnohem nižší. Ve všech sledovaných celcích přitom čísla od roku 2016 mírně klesají.

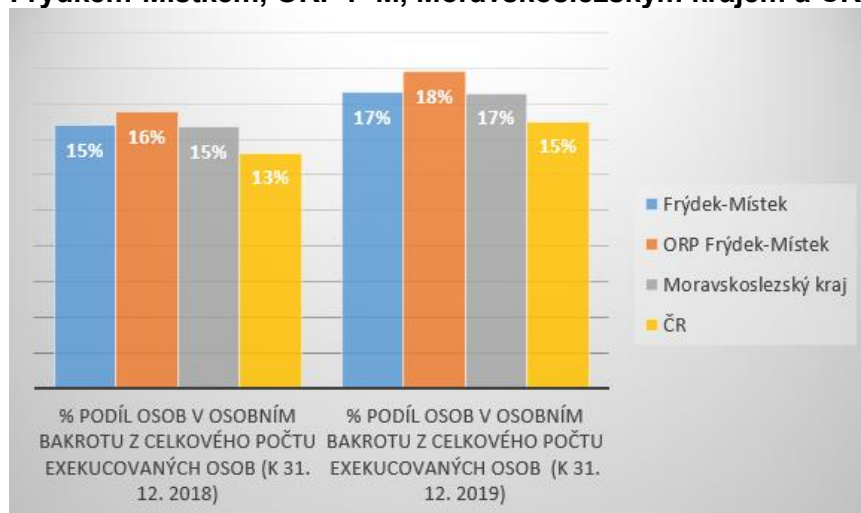
Graf 12 – Srovnání podílů osob v osobním bankrotu mezi Frýdkem-Místkem, ORP, Moravskoslezským krajem a ČR (2018 a 2019)

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Jak ukazuje Graf 12 z celkového počtu obyvatel Frýdku-Místku bylo podle údajů z Mapy bankrotu⁸ v roce 2019 841 osob, tedy 1,77 % obyvatel v procesu oddlužení. Ze sledovaných územních celků šlo opět o nejvyšší podíl, nicméně vyšší číslo v tomto případě signalizuje pro město spíše pozitivní trend, protože se jedná o osoby, která aktivně participují na svém oddlužení.

Graf 13 – Srovnání podílů osob v bankrotu z celkového počtu osob v exekuci mezi Frýdkem-Místkem, ORP F-M, Moravskoslezským krajem a ČR (2018 a 2019)

Zdroj: mapaexekuci.cz, mapa bankrotů, Exekutorská komora ČR; vlastní zpracování ASZ

Pokud porovnáme množství osob v bankrotu s počty exekucovaných (Graf 13, docházíme v případě Frýdku-Místku k podílu zhruba 17 % osob v insolvenční proceduře z celkového počtu osob postižených exekucí. Při srovnání se sledovanými územními celky je patrné, že v tomto ohledu

⁸ Dostupné z <http://www.mapabankrotu.cz>

jsou podíly osob ve všech územních celcích prakticky stejné, o něco nižší jsou jen republikové hodnoty.

Uvedené počty se však týkají pouze tzv. soudních exekucí. Různé státní nebo samosprávné instituce však přistupují rovněž k tzv. správním neboli daňovým exekucím. Jedná se například o obce, úřady, zdravotní pojišťovny a další. Na rozdíl od soudních exekucí nejsou exekuce správní jednotně evidovány a jejich počet se nám tak nepodařilo shromáždit.

Dle údajů Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního se na území Frýdku-Místku nacházelo v roce 2017 **v exekuci 60,1 nemovitostí (zástavní právo exekutorské), které měly celkem 60 majitelů⁹.**

Dluhy občanů vůči obci

V rámci vstupní analýzy jsme shromáždili podrobné údaje také o zadlužení obyvatel vůči městu Frýdek – Místek a o preventivních opatřeních či způsobu vymáhání pohledávek, které město ve vztahu k dlužníkům uplatňuje. Evidenci a vymáhání pohledávek za městské byty má na starosti Odbor správy obecního majetku, oddělení správy budov. Evidenci a vymáhání pohledávek za odpady a další položky má na starosti Odbor finanční, oddělení místních poplatků a vymáhání pohledávek.

Dluhy na nájemném

Příčinou zadlužení obyvatel a sekundárně také snížené dostupnosti bydlení mohou být také dluhy na nájmu a službách za městské byty. Celkový počet bytů ve vlastnictví radnice je v současné době **1310**. Aktuální výše pohledávek souvisejících s bydlením v městských bytech činí **10 553 224 Kč**, z toho je:

- **5.430.046 Kč** (z toho 4.786.736 Kč u již nebydlících nájemníků, nebo u nájemníků z prodaných domů) na nájemném a vyúčtování služeb,
- **2.197.625 Kč** (z toho 2.188.221 Kč u již nebydlících nájemníků, nebo u nájemníků z prodaných domů) na úrocích a poplatcích z prodlení,
- **2.925.553 Kč** na nákladech řízení za bytové soudní spory.

Z aktuálně bydlících nájemníků dluží v současné době nájemném cca **70 osob**. V rámci bytů zahrnutých v tzv. sociálně vyloučené lokalitě dluží na nájemném celkem **8 nájemníků**, konkrétně na ulici Míru, kde město vlastní 40 bytů a tamní výše dluhu na nájemném činí **27.889 Kč**. Mimo ulici Míru vlastní město v této lokalitě ještě dalších 16 bytů na ulici Dlouhé (celkem tedy 56 bytů v lokalitě), kde však v době výzkumu nedlužil na nájemném a službách nikdo.

---

⁹ Data za rok 2017 poskytl Agentuře pro sociální zaměřování Český úřad zeměměřičský a katastrální. Novější údaje nebyly v době výzkumu k dispozici.

Vzhledem k odhadu řady systémových aktérů, kteří ve výzkumu hovořili o velkém počtu exekovaných osob a celkově velké míře zadluženosti tamních obyvatel, nám výše uvedená čísla ukazují, že dluhy na nájemném tvoří v tuto chvíli spíše menší podíl z celkového problému.

V rámci prevence vzniku či prohlubování dluhů spolupracuje Odbor správy obecního majetku jednak s dalšími příslušnými odbory a odděleními magistrátu (například s terénními pracovníky Odboru sociálních služeb u konkrétních dlužníků ze SVL), tak v případech vybraných klientů také s některými poskytovateli sociálních služeb. Spolupráce se většinou týká zjišťování informací o rozsahu dlužné částky a možností splácení.

Co se týče vymáhání pohledávek za nájemné, tak město uplatňuje několik následujících způsobů:

V případě vzniku dlužné částky jsou již při prvním prodlení nájmu nájemníci upozorňováni telefonicky, v případě druhé dlužné částky po sobě, obdrží nájemník upomínku. Upomínky jsou zasílány jako doporučené psaní. **Například za rok 2020 bylo odesláno celkem 49 upomínek.** Většina dlužníků na upomínku či telefonické upozornění zareaguje a obratem dluh doplatí. V případě více než dvouměsíčního prodlení s placením dostane nájemník výpověď z nájmu. Nicméně v případě, že by se po výpovědi rozhodl svůj dluh splácet, existuje možnost dodatečného uzavření nové smlouvy na dobu určitou.

Splátkové kalendáře nejsou uzavírány. Dlužník splácí formou „Uznání dluhu co do důvodu a výše dle § 2053 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.“ **V roce 2020 takto splácely dluh 3 osoby. Aktuálně splácí v pravidelných splátkách 6 osob.** V případech stanovených dle zákona č. 565/1990 Sb. nebo 280/2009 Sb., existuje možnost odpuštění penále za opožděné úhrady nájmu, poplatků, či pokut. V roce 2020 však nebylo penále odpuštěno nikomu a obecně se k této možnosti příliš nepřístupuje.

V případě dlouhodobého nesplácení dlužných částek město většinou přistupuje k vymáhání dluhů mimosoudní cestou. Dlužníci jsou potom průběžně upozorňováni na existenci pohledávky formou SMS, či tzv. obeslánek (upozornění na dluh). Teprve v případě dlouhodobého nesplácení, delšího jak 3 roky, je věc předávána k soudnímu uznání pohledávky. Ve velké většině případů se však kvůli sociální situaci dlužníků nepodaří částku vymoci ani soudní cestou a dluh se odepíše.

Úrok z prodlení aktuálně činí 0,25 % z dlužné částky. Méně než 200 korun však není vymáháno.

Dluhy na odpadech a ostatních poplatcích

K 31. 12. 2020 dlužilo za komunální odpad 7106¹⁰ občanů Frýdku-Místku a na ostatních poplatcích a pokutách potom 7687 občanů. Celková dlužná částka za komunální odpad činila ke stejnému datu 19 532 000 Kč na ostatních poplatcích a pokutách 34 061 000 Kč s tím, že statistiky MMFM nebylo možné rozdělit na základní dlužnou částku a tzv. příslušenství.

Nejobvyklejší způsob upomínání na dlužnou částku využívaný zaměstnanci magistrátu je písemné obyčejné psaní. Do roku 2020 byly zasílány poštovní poukázky i s nedoplatkem. Na obecné rovině jsou občané o míře zadlužení informováni také ve zpravodaji města, na internetových stránkách apod. První upomenutí na dlužnou částku (za odpad) je realizováno obvykle od 6 do 12 měsíců (včetně) od prodlení.

Město teoreticky umožňuje všem dlužníkům splácet svůj dluh formou splátkového kalendáře, ale dlužník o to musí požádat v souladu se zákonem č. 280/2009 Sb., daňový řád. Počet osob aktuálně splácejících formou splátkového kalendáře se nepodařilo zjistit.

Město Frýdek-Místek nevyužívá při vymáhání dlužných částek externích subjektů (například inkasních agentur, právních kanceláří apod.). Převažující sazba penále (úrok z prodlení, sankce) za opožděné úhrady poplatků aktuálně činí 0,25 násobek z dlužné částky (dle zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích). V případech stanovených dle zákona č. 565/1990 Sb. nebo 280/2009 Sb., existuje možnost odpuštění penále za opožděné úhrady nájmu, poplatků, či pokut. V roce 2020 však nebylo penále odpuštěno nikomu. V případech exekučního vymáhání není městem využíváno soudních exekutorů.

V případech vzniku dlužné částky probíhá spolupráce mezi jednotlivými odbory MMFM, případně i se zapojením pracovníků NNO. Dle tvrzení pracovnice odboru finančního, jsou referenti oddělení místních poplatků a vymáhání pohledávek přístupní k jakékoliv spolupráci s jinými odbory, která jim bude nabídnuta a je v souladu se zákonem č. 280/2009 Sb. Iniciativa by měla ovšem přicházet ze strany dlužníka, respektive jeho zástupců ze sociálního odboru, a to na základě např. Usnesení soudu o jmenování opatrovníka, nebo na základě plné moci atd.

Pracovníci oddělení místních poplatků a vymáhání pohledávek jsou v dluhové problematice průběžně školeni a vzděláváni. Na práci s dlužníky se na magistrátu zaměřuje také Odbor sociální péče, oddělení terénní práce s nezaměstnanými a rodinou.

---

¹⁰ Pro vytvoření objektivní představy o počtu dlužníků je lepší využít údaje z konce roku, protože červnový údaj (z 15. 6. 2021) 15 021 dlužníků je zkreslený z toho důvodu, že lidé mají možnost dluh uhradit vždy do konce roku.

Sít' dluhového poradenství a jeho kapacity

Dluhové poradenství mají mezi své aktivity zařazeny primárně organizace, které mají zaregistrovanou sociální službu odborné sociální poradenství. Ve Frýdku-Místku se jedná o následující organizace.

Tabulka 11 – Seznam organizací poskytujících odborné sociální poradenství ve Frýdku-Místku

Název organizace	Název poradenství
Centrum nové naděje, z. ú.	Občanská poradna
Centrum pro osoby se zdravotním postižením Moravskoslezského kraje, o.p.s.	Poradna pro osoby se zdravotním postižením Frýdek-Místek
Modrý Kříž v České republice	Poradna modrého kříže v ČR – Frýdek-Místek
ONŽ – Pomoc a poradenství pro ženy a dívky, z. s.	Poradna pro ženy a dívky Frýdek-Místek
Centrum psychologické pomoci	Rodinná a manželská poradna Frýdek-Místek
Centrum pečovatelské služby Frýdek-Místek, p. o.	Sociálně právní poradna
Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, z. s.	Sociální poradna SONS ČR – Frýdek-Místek

Zdroj: MMFM

Odborné sociální poradenství zahrnuje celou řadu aktivit a z uvedené tabulky se dluhovému poradenství věnují jako převládající činnosti především Občanská poradna Centra nové naděje, Poradna pro ženy a dívky, Centrum pečovatelské služby (která se ale věnuje odlišné cílové skupině a proto se jí nebudeme v textu dále věnovat) a Poradna pro osoby se zdravotním postižením Frýdek-Místek, která je také jako jediná akreditována k podávání insolvenčních návrhů. Mimo Frýdek-Místek se lidé nejčastěji obracejí, nebo jsou odkazováni jinými poskytovateli na Poradnu při finanční tísní v Ostravě (která je akreditována k podávání insolvenčních návrhů) nebo na Poradenské centrum Charity ve Frýdlantu nad Ostravicí. Z výše uvedeného seznamu **dluhové poradenství naopak neposkytují** Centrum

psychologické pomoci Rodinné a manželské poradny Frýdek-Místek a Sociální poradna SONS-ČR Frýdek-Místek.

Jediným subjektem, který má v současné době akreditaci k **podávání insolvenčních návrhů**, je **Centrum (Poradna) pro zdravotně postižené Moravskoslezského kraje, pobočka Frýdek-Místek**. Tato organizace se zaměřuje na zdravotně znevýhodněné klienty, nicméně to není podmínka spolupráce a dluhového poradenství tak mohou využít i jiné cílové skupiny. Působnost služby je na území celého Moravskoslezského kraje, pobočka ve Frýdku-Místku funguje čtyři dny v týdnu a pro zdejší pobočku je vyhrazeno 0,8 úvazku jednoho pracovníka. **Za rok 2020 využilo služeb poradny celkem 48 klientů a bylo podáno 18 insolvenčních návrhů.** Mezi hlavní náplň činnosti Poradny v dluhové problematice patří zjišťování reálného stavu zadlužení, získávání dokumentace, poradenství za účelem zjišťování možností navýšení příjmů, pomoc s řešením formou splátkového kalendáře, pomoc se sestavováním a řízením rodinného rozpočtu, psaní dotazů, návrhů, vyjádření, odvolání či opravných prostředků k soudu, komunikace s věřiteli v zastoupení klienta, psaní insolvenčních návrhů, zastavování neoprávněných exekucí, snižování neoprávněných nároků věřitelů či exekutorů a dále poskytování informací o možnostech, právech a povinnostech dlužníků, spoludlužníků, ručitelů a věřitelů, pomoc v porozumění konkrétních situací, pomoc při hledání možností zabráňující opětovnému zadlužení nebo podávání stížností k finančnímu arbitrovi. Vzhledem k odlišné primární cílové skupině spolupracuje Poradna s organizacemi, které se věnují populacím ohroženým sociálním vyloučením spíše okrajově. V některých případech sem své klienty preposílá například Poradna pro ženy a dívky, ale i další organizace. Poradna pro zdravotně postižené MSK je členem Asociace občanských poraden.

Významným poskytovatelem dluhového poradenství ve Frýdku-Místku je **poradna Centra nové naděje**. Jedná se o organizaci se sídlem a zaměřením na Frýdek-Místek (a okolí), a tak i 90 % klientů pochází z Frýdku-Místku či ORP. **V Poradně pracují 3 pracovníci na 2,4 úvazku. V roce 2020 využilo služeb poradenství 229 klientů** (v roce 2019 to bylo 315 klientů). Nižší počty v roce 2020 ve srovnání s předcházejícím rokem zřejmě souvisely s nižší fyzickou dostupností poradny během koronakrizy a také s větším časovým odstupem mezi vznikem dluhu a momentem, kdy ho začínají klienti řešit (což se ovšem může týkat i věřitelů). Poradna není akreditována k podávání insolvenčních návrhů. Mezi hlavní náplň činnosti Centra nové naděje v dluhové problematice patří mapování dluhů, zajištění případů v centrální evidenci exekucí, zjišťování pohledávek na magistrátu, zjišťování značky exekutora a příslušného soudu, odhad dluhu, rozhodčí doložky, rozlišování přednostních a nepřednostních pohledávek, splátkové kalendáře s městem a exekutory, slučování pohledávek či exekucí nebo prověřování předběžné možnosti vstupu do insolvence. Poradna Centra nové naděje spolupracuje téměř se všemi organizacemi, které se věnují osobám ohroženým sociálním

vyloučením (služby sociální prevence nebo pobytové služby) a její klienti pocházejí také z ubytoven nebo sociálně vyloučené lokality. Kromě toho spolupracuje poradna také s radnicí, se soudy, s místně příslušným exekutorem atd. V případě zájmu klientů o podání insolvenčního návrhu jsou tito přeposíláni nejčastěji do ostravské Poradny při finanční tísní nebo do Poradenského centra Charity ve Frýdlantu nad Ostravicí. Poradna Centra nové naděje je členem Asociace občanských poraden. Kromě odborného sociálního poradenství se v Centru nové naděje poskytují také psychoterapeutické konzultace, poradenství pro oběti trestných činů nebo spotřebitelské poradenství. Město Frýdek-Místek poskytuje dotaci na provoz poradny ve výši 400 000 Kč, což je zhruba třetina rozpočtu organizace.

Dluhovému poradenství se věnuje také **Poradna pro ženy a dívky** (organizace: ONŽ – Poradenství pro ženy a dívky, z. s.). Jak již vyplývá z názvu, mezi osobami, které využívají služeb poradny, převládají klientky. Muži mohou být přizváni ke konzultacím v případě, že se zapojují do poradenství pro rodiny v krizi. Poradna pro ženy a dívky se primárně zabývá problémy spojenými s mateřstvím a partnerským životem, například poradenství samoživitelkám, poradenství při rozvodech či rozchodech, vymáhání výživného apod. Problémy spojené s dluhy a exekucemi s tím bezprostředně souvisí a objevují se čím dál častěji, nárůst bylo možné sledovat také v souvislosti s koronakrizí. Většina klientek pochází z Frýdku-Místku nebo z blízkého okolí. **V poradně pracují 3 pracovníci na 1,5 úvazku. V roce 2020 využilo služeb poradenství 123 klientek a klientů** (přibližně 15 měsíčně), v roce 2021 se předpokládá vyšší číslo. Poradna není akreditována k podávání insolvenčních návrhů. Mezi hlavní náplň činnosti v dluhové problematice patří zjišťování a zajišťování pohledávek na výživném, návrhy na srážky ze mzdy, podávání trestních oznámení pro vymáhání výživného, dohody o vypořádání společného jmění manželů, dohody ohledně výše výživného, žaloby o zaplacení částky nebo uznání dluhů ze strany bývalých partnerů, sepisování dotazů a exekutory, zajištění výpisu z centrální evidence exekucí, zastavování exekucí, splátkové kalendáře pro exekutory, základní dluhové poradenství apod. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že klientky samy jsou v některých případech věřiteli a s Poradnou spolupracují na vymáhání dlužných částek. Poradna spolupracuje i s organizacemi, které se věnují osobám ohroženým sociálním vyloučením (AZ Sára F-M, Charita F-M, Adra, Centrum pro rodinu Frýdlant n./O., Pramínek, Rebel) a klienti přicházejí také z ubytoven nebo sociálně vyloučené lokality. Kromě uvedených organizací spolupracuje Poradna pro ženy a dívky také s radnicí, se soudy, s místně příslušným exekutorem atd. V případě zájmu o podání insolvenčního návrhu jsou klienti přeposíláni do Poradny pro zdravotně postižené MSK, případně i do ostravské Poradny při finanční tísní nebo do Poradenského centra Charity ve Frýdlantu nad

Ostravicí. Využívány jsou také možnosti bezplatného sepsání insolvenčních návrhů u insolvenčních správců¹¹. Poradna není členem Asociace občanských poraden.

V řadě případů jsou klienti sociálních služeb, případně i terénních pracovníků města, odkazováni na služby Poradny při finanční tísní, pobočky Ostrava. Je to dané jednak tím, že je tato poradna akreditována k podávání insolvenčních návrhů, nicméně důvodů je zřejmě víc. Mezi obyvateli SVL se například těší dobré pověsti. Dle našich zjištění **podalo v roce 2020 v Poradně insolvenčních návrh celkem 19 občanů Frýdku-Místku**, z nichž **doposud 18 úspěšně pokračuje v oddlužení** a jedno oddlužení bylo zrušeno, pro nespolupráci dlužníka. Celkový počet osob, které využily služeb Poradny, se nepodařilo zjistit, protože v řadě případů se poskytuje poradenství pouze telefonicky nebo mailem, příp. osobně, ale pokud daný člověk nepodepíše souhlas se zpracováním osobních údajů, tak není evidováno město jeho původu.

Zájemci z Frýdku-Místku jsou také odkazováni, nebo sami využívají služeb Poradenského centra Charity ve **Frýdlantu nad Ostravicí**. **Také tato poradna je akreditována k podávání insolvenčních návrhů. V roce 2020 si prostřednictvím Poradenského centra podali insolvenční návrh celkem 4 občané Frýdku-Místku**, 1 občan Starého Města a 1 občan Paskova. Celkový počet klientů z Frýdku-Místku byl ale vyšší, dle výpovědi vedoucí poradny je totiž ke zdárnému podání návrhu nakonec dostane jen asi 30 % z původních zájemců.

Kromě výše uvedených specializovaných organizací, se dílčímu dluhovému poradenství věnují v rámci základního sociálního poradenství také další poskytovatelé služeb. Z těch, které pracují s osobami ohroženými sociálním vyloučením, se jedná například o Azylové domy Bethel a Sára (a další služby vedené pod těmito názvy, jako jsou noclehárny a nízkoprahová denní centra), dále o Kontaktní a poradenské centrum organizace Renarkon, o.p.s, terénní službu Prevence bezdomovectví Armády spásy, nebo projekt Slezské diakonie *Podpora aktivit a programů v rámci sociálního začleňování v oblasti bydlení pro ohrožené, děti, rodiny a další potřebné ve vybraných regionech MSK*.

V rámci magistrátu města Frýdek-Místek se na práci s dlužníky zaměřuje především Odbor sociální péče, oddělení práce s nezaměstnanými a rodinou. Mezi hlavní náplň činnosti oddělení v oblasti dluhů patří řešení případů v případech neschopnosti hradit finanční závazky; neznalosti příslušné legislativy; bezradnosti s řešením dluhové situace; potřeby sepsání splátkového kalendáře; pomoci, případně poradenství jak jednat s věřiteli; nepřehlednosti v množství závazků nebo výši celkového dluhu a další.

---

¹¹ Ne vždy je tato možnost skutečně bezplatná, ale insolvenční správce je například ochotný, zapsat si náklady na sepsání jako samostatnou pohledávku, která je uhrazena v rámci samotné insolvence např. ve dvou splátkách.

V návaznosti na danou situaci sociální pracovník MMFM poskytuje sociálně právní poradenství:

- seznámí klienta s platnou legislativou v dané oblasti
- navrhne postupné kroky k řešení situace
- poskytne pomoc při vytvoření přehledu jednotlivých pohledávek
- pomoc při komunikaci s věřiteli
- doprovod při jednání s věřiteli
- vyjednávání splátkového kalendáře
- s klienty vyhodnotí situaci, zda možno podat žádost o oddlužení
- poskytne kontakty a zprostředkuje jednání se specializovanými poradnami k sepsání žádosti o oddlužení
- volí kroky k prevenci dluhových pastí
- pomáhá při nácviu zvládnání sociálních i praktických dovedností - hospodaření s finančními prostředky
- zajišťuje informovanost v oblasti finanční gramotnost (MMFM, nedatováno).

Dluhy a exekuce z pohledu systémových aktérů

Následující informace vycházejí z polo-strukturovaných rozhovorů, které pro potřeby výzkumu probíhaly se systémovými aktéry od března do května 2021. Vzhledem k obtížným podmínkám vrcholící epidemie COVID-19 probíhaly rozhovory téměř výhradně on-line formou, což se odrazilo na kvalitě a množství získaných informací a prakticky zcela vyloučilo osobní účast v místě a terénní šetření. Proto tato část slouží spíše k obecnému zarámování kontextu problematiky a popisu některých dílčích jevů, které se v rozhovorech objevovaly, než ke komplexnímu popisu a analýze situace v dluhové oblasti ve Frýdku-Místku.

Na začátku každého individuálního případu zadlužení stojí samozřejmě okolnosti, za kterých se daný člověk dostává do dluhové spirály. Jednotlivé příběhy se individuálně velmi liší a odlišují se rovněž klienti jednotlivých služeb, nicméně i tak lze vysledovat určité opakující se vzorce. Problémy například často začínají v nefunkčních rodinách. U mužů mnohdy zadlužení vzniká v souvislosti s rozvodem a následným placením vysokého výživného. Pokud přenechají bydlení bývalé partnerce s dětmi, pak se mohou snadno dostat i na ubytovnu nebo na ulici.

Častým průvodním jevem jsou také závislosti na návykových látkách, nebo gambling, které jsou finančně náročné a zároveň připravují lidi o motivaci nebo kompetence své problémy jakkoliv řešit. Hodně dluhů vzniká za nedoplatky na zdravotním pojištění, u telefonních operátorů, na odpadech nebo na nájemném (jak u města, tak u soukromých společností – např. Heimstaden), nebo u nebankovních společností (často se objevuje například splácení jedné půjčky prostřednictvím jiné. Dluhy a exekuce se také u některých osob objevují ve spojení s trestnou činností a pobytem ve vězení.

Řada zadlužených osob také nemá dostatek prostředků na základní životní potřeby v kombinaci se splácením dluhů. Především u nízkokvalifikovaných osob mohou být výdělky natolik nízké, že se s exekučními srážkami prakticky nevyplácí legální práce. U osob sociálně vyloučených ve vyšším věku je pak časté, že sice mají přiznaný důchod, ale bez nároku na jeho výplatu, protože nemají dostatečný počet odpracovaných let a jsou tedy „doživotně“ odkázáni na dávky hmotné nouze. Poskytovatelé se v poslední době setkávají také s exekucemi některých sociálních dávek¹².

V případě žen jsou příčiny vzniku dluhů a jejich důsledky v některých směrech odlišné. Část dluhů například přechází na ženy po bývalých partnerech či manželech. V mnoha případech se ženy dostávají do existenční nouze a zadlužení s tím, že se s bývalým partnerem nemohou dohodnout na výši výživného nebo není výživné placené vůbec¹³. V některých případech je to dáno i tím, že bývalý partner je sám v exekuci, pracuje na černo, a i pokud vydělává slušné peníze, výživné se stanovuje z legálního příjmu, který je nízký nebo žádný. To je výhodné jak pro něj, tak i pro jeho zaměstnavatele.

Někdy u samoživitelek dluhy vznikají na nájemném (ale i například na odpadech), kdy jsou nuceny si půjčovat od nebankovních institucí a dluhy tak narůstají. Vůči samoživitelkám se potom objevují předsudky jak u pronajímatelů bytů, tak například i některých realitních makléřů.

Specifickou skupinou jsou mladí lidé opouštějící dětské domovy, kteří nejsou zvyklí samostatně hospodařit s našetřenými penězi a po opuštění instituce se mohou snadno zadlužit, aniž by se jim podařilo získat standardní bydlení. Nízká finanční gramotnost se ovšem týká také dalších cílových skupin, především pak osob ohrožených sociálním vyloučením.

Jak je patrné z uvedeného výčtu průvodních jevů, velká část dluhů bezprostředně souvisí s bydlením. Dluhy jsou jak příčinou vzniku dluhů na nájemném a souvisejících službách, tak také důvodem, který značně omezuje možnost dostupné bydlení vůbec získat, především pak v případě předchozího zadlužení u města, ale i u některých soukromých pronajímatelů. Výjimečné pak nejsou ani případy, kdy si pronajímatelé prověřují potencionální nájemníky přes centrální evidenci exekucí. Jedním z největších problémů při zajišťování dostupnosti bydlení jsou kauce neboli tzv. jistiny. Většina osob z nižších příjmových skupin, má problém si na

---

¹² Problém je také to, že dávky jsou počítány z čistých příjmů před exekučními srážkami. Někteří lidé v exekuci na ně tedy nedosáhnou, i když jsou reálné příjmy po srážkách velmi nízké. U nesezdaných párů také nejsou zohledněny vyživované osoby (např. partnerka pečující o děti nebo děti z předchozích vztahů).

¹³ S účinností od července 2021 byla schválena dávka „náhradní výživné, kde bude možné v omezené míře tento příjem suplovat (maximálně 3000,- na každé dítě).

kauci, která může činit až trojnásobek měsíčního nájmu (někdy ještě zvýšený o provizi RK) vůbec naspořit. O to větší je to problém, když už jsou zadlužení a nemohou si na kauci ani půjčit, případně se jim z platu strhává natolik vysoká částka, že není naspořit z čeho. Kontaktní pracoviště úřadu práce přitom dle svého tvrzení vyplácí dávku MOP na úhradu kauce¹⁴ jen ve velmi výjimečných případech, kdy má zájemce vyhlédnutý a před-domluvený byt, nebo v případě, že si osoba na úhradu kauce zajistila půjčku, kterou by nejdříve kauci uhradila a poté by si požádala o dávku MOP na úhradu kauce. Je ovšem otázkou, jestli mají lidé ohrožení sociálním vyloučením možnost si tyto peníze někde vypůjčit. Dle ÚP se za poslední zhruba 3 roky řešilo úspěšné přidělení MOP na kauci asi ve třech případech. V případě nadací je příspěvek na kauci možné využít pouze v případě rodin s dětmi, nikoliv jednotlivců. Možnost čerpat příspěvek je také časově omezena a vyprší, pokud se zájemcům nepodaří zajistit si byt během vymezené doby (většinou 6 – 12 měsíců). Nadace také nejsou ochotny přispět na provizi RK, pronájem musí tedy ideálně proběhnout bez zprostředkování RK. Ve Frýdku-Místku požadují kauci dokonce i některé ubytovny.

Už bylo výše naznačeno, že lidé ohrožení sociálním vyloučením se dostávají do dluhové spirály častěji a se závažnějšími důsledky. Obvykle mají totiž vyšší množství pohledávek a dluhů, o kterých nemají často přehled a obecně mají nižší kompetence a finanční gramotnost k jejich řešení než střední třída (byť nelze všechny případy generalizovat). Někdy se také kvůli své obavě z institucí (exekutoři, soudy) obávají své problémy vůbec otevírat. U řady osob ohrožených bezdomovectvím jsou například ještě přidruženy duševní nemoci a závislosti, případně jejich kombinace (tzv. duální diagnózy). Dle některých výpovědí může být také pro tyto osoby standardní dluhové poradenství vysokoprahové nebo obtížněji srozumitelné a nepotkává se s jejich nízkými kompetencemi. Podávání insolvenčních návrhů je pak u této skupiny spíše výjimkou. Jak pro nízké příjmy, tak pro předpoklad, že by v průběhu pětileté insolvence selhali ve splácení, což uzavírá cestu pro další řešení formou insolvence v budoucnu.

Obecně je problém přístupu některých klientů dluhového poradenství, kteří pracovníkům nepřiznají všechny pohledávky (nebo o nich ani nemají přehled či neznají reálný rozsah) nebo mají velmi nízkou motivaci či trpělivost svůj problém vůbec řešit a dotáhnout případ do konce.

Co se týče specifické lokální situace ve Frýdku-Místku, tak ta je poskytovateli služeb, včetně poskytovatelů odborného sociálního poradenství, hodnocena překvapivě pozitivně. Dle řady tvrzení je zde poměrně dobrá a dostupná síť služeb, včetně specializovaných poraden (jak v samotném Frýdku-Místku, tak v dopravní dostupnosti). Dále je pozitivně hodnocena vzájemná

---

¹⁴ Musí jít také o přechod z nestandardní formy bydlení. Například z ubytovny nebo azylového domu do standardní nájemní formy.

spolupráce neziskových organizací i spolupráce NNO a města, ale například i místně příslušného exekutora, soudů apod. Pozitivním faktem je také oproti jiným městům nízký počet dětských exekucí, které se do roku 2016 objevovaly například v souvislosti s jízdou na černo v MHD. Dle některých tvrzení je naopak ve Frýdku-Místku vyšší počet seniorů, kteří splácejí exekuce za někoho druhého, obvykle člena rodiny.

Očekávaný je razantní dopad koronakrize do hospodaření řady domácností, nárůstu nezaměstnanosti a s tím souvisejícímu růstu zadlužení. U většiny oslovených služeb se tak navýšil počet intervencí souvisejících s dluhy a exekucemi, nebo se navýšení očekává v následujících měsících, jak se postupně začnou projevovat všechny důsledky.

Použitá literatura a prameny:

Adresář poskytovatelů sociálních služeb a navazujících aktivit: Frýdek-Místek [online]. 2019 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.frydekmostek.cz/prilohy/Texty/137757/1584546528_adresar_poskytovatelu_sociálních_sluzeb_a_souvisejících_aktivit_ve_meste_frydek_mistek_2019.pdf

Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR. Praha: MPSV, GAC. 2015. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa/int_ms14_3.html

Analýza vyloučených lokalit v Moravskoslezském kraji. (2014) MSK, Ostrava (Dostupné z: [www.msk.cz › socialni_oblast › analyza_vyloucenych_lokalit_v_msk](http://www.msk.cz/socialni_oblast_analyza_vyloucenych_lokalit_v_msk))

Český statistický úřad: Počet obyvatel v obcích k 31. 12. 2020. Dostupné online. [cit. 2021-12-03]

Insolvenční rejstřík (Dostupné z: <https://isir.justice.cz>).

Komunitní plánování sociálních služeb [online]. MěÚ Bruntál [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.mubruntal.cz/komunitni-planovani-socialnich-sluzeb/os-57994>

Koncepce sociálního bydlení statutárního města Frýdku-Místku na období 2020–2025. Moore, 2020. neveřejný dokument

LANG, Petr, Adam BEDŘICH a Zuzana KOPECKÁ. *Rozsah sociálního vyloučení v Moravskoslezském kraji* [online]. ASZ, 2020 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/rozsah-socialniho-vylouceni-v-moravskoslezskem-kraji/>

LANG, Petr a Roman MATOUŠEK. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území* [online]. ASZ, 2020 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/metodika-pro-posouzeni-miry-a-rozsahu-socialniho-vylouceni-v-uzemi/>

Mapa bankrotů (Dostupné z: <http://mapabankrotu.cz>).

Mapa exekucí (Dostupné z: <http://mapaexekuci.cz>).

Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit [online]. GAC, spol.s.r.o., 2007 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa/int_ms14_3.html

Situační analýza: Zpráva o vybraných otázkách sociálního vyloučení a nástrojích sociálního začleňování ve Frýdku-Místku [online]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2013 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SA_Frydek-Mistek.pdf

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb a navazujících aktivit statutárního města Frýdku-Místku na období 2019–2021 [online]. Magistrát města Frýdku-Místku, 2019 [cit. 2021-6-22]. Dostupné z: https://www.frydekmistek.cz/prilohy/Texty/137755/1581423219_strednedoby_plan_rozvoje_socialnich_sluzeb_a_navazujicich_aktivit_statutarniho_mesta_frydku_mistku_na_obdobi_2019_2021.pdf

Tři kroky pro kolonii válcoven: Komunitní vzdělávací a plánovací workshop. Závěrečná zpráva [online]. Moravskoslezský kraj, 2017 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/spa184/files/pubs/Valcovny_zprava.pdf